

Activiteitenverslag **adoptie 2023**

Opgroeien

VLAAMS
CENTRUM
VOOR

adoptie

INHOUD

1. TER INLEIDING	4
2. ALGEMENE WERKING VLAAMS CENTRUM VOOR ADOPTIE	5
2.1 Informatieverstrekking en trajectbegeleiding	5
2.2 Beleidswerk inzake adoptie in Vlaanderen	7
2.3 Inzage in adoptiedossiers en begeleiding van rootsvragen	10
2.4 Onderzoek van dossiers waarin zich mogelijk wanpraktijken voordeden	11
2.5 VCA en haar partners	13
2.5.1 Een overzicht van de kernpartners in Vlaanderen	13
2.5.2 Toegekende subsidies	18
2.5.3 Overleg tussen VCA en de kernpartners	19
2.5.4 Het Raadgevend Comité van Opgroeien regie en de kamer adoptie	19
2.5.5 Samenwerking met Belgische overheden	20
2.5.6 Centrale autoriteiten	21
2.5.7 Service Social International (SSI)	21
2.5.8 Permanent Bureau van Den Haag (PB Den Haag)	22
2.5.9 Internationale conferenties	22
2.6 Buitenlandse werkbezoeken en ontvangen delegaties	22
2.7 Ondersteuning programma's	23
3. ADOPTIE VAN EEN NIET-GEKEND KIND	24
3.1 Aanmeldingen voor adoptie van een niet-gekend kind	26
3.2 Instroombeheer en voorbereiding	27
3.2.1 Instroombeheer	27
3.2.2 Voorbereiding	27
3.3 Maatschappelijk onderzoek	29
3.3.1 Verloop van het maatschappelijk onderzoek	29
3.3.2 Adviezen	30

3.4 Geschiktheidsvonnissen	32
3.5 Bemiddeling	34
3.5.1 Bemiddeling door een interlandelijke adoptiedienst.....	34
3.5.2 Interlandelijke adoptie van een niet-gekend kind zonder bemiddeling (zelfstandige adoptie).....	51
3.5.3 Bemiddeling door de binnenlandse adoptiedienst.....	53
3.6 Erkenning en registratie	55
4. ADOPTIE VAN EEN GEKEND KIND	56
4.1 Intrafamiliale adoptie	56
4.1.1 Aanmelding en voorbereiding	56
4.1.2 Maatschappelijk onderzoek en geschiktheid	57
4.1.3 Onderzoek intrafamiliale adoptie en verdere procedure	59
4.1.4 Overleg internationale pleegvoogdij	61
4.2 Binnenlandse adoptie van een gekend kind	61
4.2.1 Aanmelding en voorbereiding	62
4.2.2 Verzoekschrift adoptie met mogelijk maatschappelijk onderzoek	63

1. TER INLEIDING

In 2023 stonden het Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA), de Vlaamse adoptiesector en de stakeholders voor de uitdaging om enerzijds de reguliere opdrachten verder te zetten en anderzijds een grondige hervorming van het adoptiesysteem in Vlaanderen voor te bereiden en deels te implementeren.

De hervorming van het adoptiesysteem omvat vier grote werven:

- **Versterking van de partnerschappen met de landen van herkomst:** VCA nam in 2023 een beslissing over de verdere samenwerking met alle landen van herkomst. Met negen landen wordt er verder samengewerkt. Voor vier landen zal VCA de samenwerking evalueren en een definitieve beslissing nemen na een werkbezoek. In tussentijd loopt de samenwerking verder. De samenwerking met één land van herkomst werd geschorst omwille van de aanhoudende onveiligheid en humanitaire crisis. De samenwerking met vier landen werd onmiddellijk stopgezet.
- **Verbinding van pleegzorg en adoptie:** De werkgroep “we verbinden pleegzorg en adoptie” liep een intensief traject in 2022. De werkgroep kwam tot een pakket van concrete beleidsvoorstellen dat in december 2022 aan het kabinet werd gepresenteerd. De implementatie van de beleidsvoorstellen werd verder voorbereid in 2023.
- **Versterking van zorg en begeleiding na adoptie, in verbinding met pleegzorg:** De werkgroep “zorg en begeleiding” liep een intensief traject in 2022. De werkgroep kwam tot een pakket van concrete beleidsvoorstellen dat in december 2022 aan het kabinet werd gepresenteerd. De implementatie van de beleidsvoorstellen werd verder voorbereid in 2023.
- **Het traject naar één interlandelijke adoptiedienst:** Dit traject kende een ander verloop dan werd voorzien. Er werd in 2023 geen interlandelijke adoptiedienst erkend.

Het adoptiehervorming vroeg aanzienlijke inspanningen van alle betrokken partijen. VCA wenst hen hiervoor dan ook uitdrukkelijk te bedanken.

De reguliere werking van VCA en de adoptiesector liep in 2023 door. VCA leverde inspanningen voor de bewaring en archivering van lopende adoptiedossiers en adoptiedossiers uit het verleden. VCA stond het Afstammingscentrum bij met opzoekwerk voor inzage- en rootsvragen. De

trajectbegeleiding verliep vlot. Zelfstandige en intrafamiliale adopties werden begeleid en kindtoewijzingen werden professioneel afgehandeld. Overleg, communicatie en samenwerking met de adoptiesector, met geadopteerden, (kandidaat-)adoptanten en internationale partners was cruciaal in 2023.

Het zoeken naar een evenwicht tussen het verderzetten van de reguliere werking en het in goede banen leiden van de adoptiehervorming zorgde voor een aanhoudend hoge werkdruk gedurende het hele jaar 2023.

2. ALGEMENE WERKING VLAAMS CENTRUM VOOR ADOPTIE

Het Vlaams Centrum voor Adoptie neemt sinds jaar en dag een centrale rol op bij elke adoptieprocedure voor een minderjarige door (kandidaat-) adoptieouders die in Vlaanderen of Brussel wonen. VCA staat in voor het correcte verloop van het proces bij zowel interlandelijke adoptie (adoptie van een kind uit het buitenland) als bij binnenlandse adoptie.

De opdrachten van VCA zijn erg uiteenlopend. We schetsen hier kort de kernopdrachten. Een eerste opdracht is informatieverstrekking aan alle geïnteresseerden. VCA staat ook in voor trajectbegeleiding van alle (kandidaat-)adoptanten in Vlaanderen en Brussel. Beleidsvoorbereidend werk inzake adoptie is een kernopdracht die in 2023, gezien de lopende adoptiehervorming, sterk op de voorgrond stond. Daarnaast staat VCA het Afstammingscentrum bij met opzoekwerk voor inzage- en rootsvragen van geadopteerden. Het Afstammingscentrum is voor geadopteerden het eerste aanspreekpunt. VCA verleent zelf inzage in het adoptiedossier op vraag van geadopteerden. VCA is verantwoordelijk voor de erkenning en subsidiëring van voorzieningen in het adoptielandschap en werkt intensief met deze partners samen. Ten slotte vormt de samenwerking met buitenlandse adoptiekanalen een belangrijke taak. Dit vertaalt zich onder meer in buitenlandse werkbezoeken en in de ontvangst van delegaties in het kader van lopende adoptiekanalen.

2.1 Informatieverstrekking en trajectbegeleiding

VCA is het eerste aanspreekpunt voor iedereen in Vlaanderen en Brussel die informatie zoekt over binnenlandse of interlandelijke adoptie van minderjarigen. Het bieden van informatie is een belangrijk deel van de werking van VCA. De meeste vragen komen van kandidaat-adoptanten. VCA biedt hen algemene informatie bij de opstart van de adoptieprocedure en gerichte informatie doorheen het individuele adoptietraject. Informatieverstrekking en

trajectbegeleiding tot op het moment van de adoptie gaan hand in hand. VCA krijgt daarnaast ook heel wat vragen van geadopteerden, van adoptieouders en sporadisch ook van geboorte- of eerste ouders. Ook de pers en studenten weten VCA regelmatig te vinden. Verder wordt er informatie verstrekt aan binnenlandse en buitenlandse autoriteiten die met adoptie in aanraking komen. De actuele ontwikkelingen in de adoptiewereld, zoals geschetst in de inleiding, hadden als gevolg dat er in 2023 heel veel vragen werden gesteld door alle betrokkenen.

Om zoveel mogelijk (kandidaat-)adoptieouders, geadopteerden, geboorte- of eerste ouders, andere betrokkenen en geïnteresseerden te bereiken, verspreidt VCA op verschillende manieren informatie.

De website van VCA, [Adoptie | Kind en Gezin](#), is toegankelijk voor iedereen die informatie over adoptie zoekt.

Verder heeft VCA ook een Facebookpagina met 1195 volgers (cijfer mei 2024).

VCA schrijft geregeld artikels voor het VAG-magazine, het tijdschrift van de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin.

De trajectbegeleiders van VCA verwerken de aanmeldingen voor binnenlandse en interlandelijke adoptie, contacteren de kandidaat-adoptanten bij iedere procedurestap en registreren de bemiddelingskeuze (via een adoptiedienst of zelfstandige adoptie). Kandidaat-adoptanten krijgen bij elke stap in hun traject de informatie en begeleiding die voor hen op dat ogenblik relevant is. De trajectbegeleiders sturen ook herinneringen als kandidaat-adoptanten niet spontaan de volgende stap zetten, bijvoorbeeld bevestiging van de verderzetting van de adoptieprocedure na het volgen van de infosessie of indiening van het verzoekschrift om geschikt verklaard te worden. Kandidaat-adoptanten kunnen ook steeds bij VCA terecht voor individuele vragen en bijkomende informatie over hun dossier. De trajectbegeleiders verzorgen een telefonische permanentie gedurende vier halve dagen per week. Zo wordt er ruimte gecreëerd voor telefonische vragen. Ook vragen die schriftelijk of via e-mail worden gesteld, krijgen zo snel mogelijk een antwoord.

De trajectbegeleiders volgen de dossiers zoveel mogelijk digitaal op, om een snelle afhandeling van vragen en acties met betrekking tot de adoptiedossiers te realiseren. Dossiers worden zoveel als mogelijk gescand en bewaard in een digitale bibliotheek. Na afronding van de adoptie, worden de dossiers digitaal gearchiveerd. Dit zal de inzage voor geadopteerden in de toekomst gemakkelijker maken.

2.2 Beleidswerk inzake adoptie in Vlaanderen

In 2023 had VCA net als de vorige jaren een aantal beleidsvoorbereidende en beleidsuitvoerende opdrachten.

Een nieuw decretaal kader inzake adoptie is in opmaak. Het ontwerpdecreet werd eind 2023 principiële goedgekeurd. Op vraag van de minister werd dit aangevuld met specifieke contouren betreffende het regelgevend kader voor de erkenning van één interlandelijke adoptiedienst door Opgroeien. Definitieve goedkeuring van het nieuwe decretale kader wordt verwacht tegen de zomer van 2024.

Het beleidswerk in het kader van de adoptiehervorming stond ook in 2023 sterk op de voorgrond.

- **Versterking van de partnerschappen met de landen van herkomst:** VCA maakte in 2021 een globaal beslissingskader op voor screening van de herkomstlanden interlandelijke adoptie. In december 2021 werd dit globale kader goedgekeurd door de Vlaamse Regering. In het voorjaar van 2022 werkte VCA een uitgebreid beslissingskader uit met gedetailleerde vragen per criterium van de screening. Afspraken met partners uit binnen- en buitenland werden gemaakt om informatie aan te leveren. De interlandelijke adoptiediensten, VCA, de Federale Centrale Autoriteit (FCA), Child Identity Protection (CHIP), International Social Services (ISS) en de centrale adoptieautoriteiten van de betreffende landen leverden informatie aan. Unicef becommentarieerde de aangeleverde informatie. VCA verwerkte eind 2022 en in de loop van 2023 de informatie per land van herkomst tot één geheel. Stakeholders (geadopteerden en interlandelijke adoptiediensten) gaven hierover feedback. VCA besliste op basis van alle aangeleverde informatie over de verdere samenwerking met alle landen van herkomst.

De beslissing over de eerste screeningsronde van vijf landen (Colombia, Kazachstan, Portugal, Vietnam en Zuid-Afrika) werd genomen in januari 2023. VCA besliste om de samenwerking met Vietnam stop te zetten, de samenwerking met Kazachstan te evalueren na een werkbezoek en de samenwerking met Colombia, Portugal en Zuid-Afrika verder te zetten.

De beslissing over de andere landen werd in één beweging genomen in november 2023. De samenwerking met Bulgarije, de Filipijnen, Thailand, Chili, Peru en Honduras werd verdergezet. De samenwerking met India, Togo en Hongarije zal worden geëvalueerd na een werkbezoek ter plaatse. De

samenwerking met Burkina Faso werd voor onbepaalde tijd geschorst omwille van de aanhoudende onveiligheidssituatie en humanitaire crisis. De samenwerking met Marokko, Haïti en Gambia werd onmiddellijk stopgezet.

- **Verbinding van pleegzorg en adoptie:** De werkgroep “we verbinden pleegzorg en adoptie” liep een intensief traject in 2022. De werkgroep kwam tot een pakket van concrete beleidsvoorstellen dat in december 2022 aan het kabinet werd gepresenteerd. Kerndoelstelling is om te komen tot een eengemaakt voortraject pleegzorg en adoptie (informatie, voorbereiding en screening). Er werd beslist om te starten met een voorbereidend traject met de pleegzorgsector en de adoptiediensten die instaan voor informatie, voorbereiding en screening, onder leiding van een extern onderzoeker. De opdracht om te komen tot een eengemaakt voortraject werd uitgeschreven. Er werd een oproep gelanceerd voor het aanstellen van een inhoudelijk expert in de zomer van 2023. Eind oktober 2023 werd de keuze gemaakt. Tim Stroobants zal dit project opvolgen en inhoudelijk leiden. Het Vlaams Centrum voor Adoptie en Voorzieningenbeleid volgen dit traject van dichtbij op en zijn steeds aanwezig bij algemene vergadermomenten. Tim Stroobants startte in december 2023 met verkennende activiteiten. Hij stelde zichzelf en de opzet van zijn opdracht aan beide sectoren voor.
- **Versterking van zorg en begeleiding na adoptie, in verbinding met pleegzorg:** De werkgroep “zorg en begeleiding” liep een intensief traject in 2022. De werkgroep kwam tot een pakket van concrete beleidsvoorstellen dat in december 2022 aan het kabinet werd gepresenteerd. Eind december 2022 werd een projectsubsidie toegekend aan Steunpunt Adoptie voor de verdere uitwerking van de beleidsvoorstellen in 2023. Die periode werd verlengd tot eind 2024. Steunpunt Adoptie werkt twee concrete beleidsvoorstellen verder in de diepte uit, namelijk “het doorstromen van kennis en expertise inzake adoptie naar de zorgsector, onderwijs en hulpverlening” en “het uitbouwen van een professioneel lotgenotencontact voor adoptiebetrokkenen”.

- **Het traject naar één interlandelijke adoptiedienst:** Het traject naar één interlandelijke adoptiedienst kende een andere uitkomst dan werd voorzien. Tot eind juni 2023 waren de drie interlandelijke adoptiediensten (FIAC-Horizon, Het Kleine Mirakel en Ray of Hope) erkend. De opstart van de nieuwe interlandelijke adoptiedienst was voorzien op 1 juli 2023.
 - In het voorjaar van 2023 werd duidelijk dat een fusie tot één interlandelijke adoptiedienst omwille van verschillen in visie geen haalbare kaart was, ondanks ondersteuning van dit traject door onder meer de aanstelling van een advocaat om dit fusieproces juridisch te begeleiden. In februari 2023 werden de fusiegesprekken gestaakt en nam Het Kleine Mirakel (HKM) de beslissing om uit het fusietraject te stappen.
 - In maart 2023 heeft VCA een oproep gelanceerd voor de erkenning van één interlandelijke adoptiedienst. Dit betrof een open oproep aan geïnteresseerde kandidaten. VCA ontving twee kandidaturen, namelijk één van HKM en een tweede van de Vlaamse Interlandelijke Adoptiedienst (VIA), een fusie van FIAC-Horizon en Ray of Hope.
 - De beoordeling van de aanvragen gebeurde door interne en externe deskundigen. Het dossier van HKM werd als sterkste gescoord.
 - Op 19 juni 2023 besliste het Agentschap Opgroeien tot een voornemen van erkenning van HKM en een voornemen tot niet-erkenning van VIA.
 - Op 30 juni 2023 liep de erkenningsperiode van de drie interlandelijke adoptiediensten af. De vzw's bleven bestaan en er werden overgangsmaatregelen uitgewerkt, waardoor zij verder konden instaan voor begeleiding en nazorg van de lopende adoptiedossiers. Er konden vanaf 1 juli 2023 geen nieuwe bemiddelingsovereenkomsten meer worden afgesloten.
 - VIA tekende op 18 juli 2023 bezwaar aan tegen het voornemen tot erkenning van HKM en het voornemen tot niet-erkenning van VIA. De Adviescommissie voor Voorzieningen van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en (Kandidaat)-pleegzorgers (Adviescommissie WVG) diende hierover te oordelen.
 - De commissie gaf op 9 november 2023 te kennen dat ze het bezwaar van VIA gegrond bevond. De Adviescommissie WVG oordeelde niet over de inhoudelijke dossiers, maar gaf aan dat de reglementaire basis voor de uitwerking van de erkenningsprocedure onvoldoende werd uitgewerkt. Het advies luidde om deze reglementaire basis verder uit te werken om daarna een nieuwe oproep te lanceren.
 - Op 15 december 2023 besliste minister Hilde Crevits om dit advies op te volgen en dus voorlopig geen nieuwe dienst voor interlandelijke adoptie te erkennen. Dit betekent dat er geen nieuwe bemiddelingsovereenkomsten meer mogelijk zijn tot nader order. De 80 kandidaat-adoptanten die

eerder een bemiddelingsovereenkomst afsloten met een interlandelijke adoptiedienst kunnen hun adoptietraject verder afronden onder begeleiding van VCA.

- VCA gaf hierover een infosessie aan de betrokkenen op 18 december 2023.
- Eind 2023 startten bij VCA de eerste voorbereidingen om deze nieuwe begeleidingsopdracht in 2024 op te nemen.

2.3 Inzage in adoptiedossiers en begeleiding van rootsvragen

Het Afstammingscentrum (AC) is het eerste aanspreekpunt voor geadopteerden die inzage vragen in hun adoptiedossier of begeleiding zoeken bij rootsvragen. Geadopteerden kunnen ook kiezen voor inzage in hun adoptiedossier of begeleiding bij rootsvragen bij VCA of bij een adoptiedienst. Inzage verlenen in het adoptiedossier blijft een decretale opdracht van VCA. VCA is bovendien verantwoordelijk voor de bewaring van de adoptiedossiers.

VCA stuurt de inzage-en rootsvragen die zij ontvangt systematisch door naar het AC. VCA bezorgt een kopie van het adoptiedossier aan het AC of aan de adoptiedienst wanneer de geadopteerde daar een inzage wenst te doen. VCA bezorgt ook sporadisch adoptiedossiers aan haar Waalse tegenhanger Autorité Centrale Communautaire (ACC).

Inzagevragen interlandelijke adoptie

De huidige erkende interlandelijke adoptiediensten moeten van ieder adoptiedossier, binnen de vier maanden na de totstandkoming van de adoptie, een kopie bezorgen aan VCA. Iedereen die in het bezit is van een adoptiedossier van een derde moet een kopie aan de Vlaamse adoptieambtenaar bezorgen, zodat zij kan instaan voor de bewaring en eventuele inzage.

VCA bewaart ook de dossiers van adoptiediensten die niet langer bestaan of die werden overgenomen door de huidige adoptiediensten. In overleg met het team archief- en informatiebeheer binnen het Agentschap Opgroeien werd een samenwerking opgestart met Digitaal Archief Vlaanderen (DAV) voor de professionele bewaring van de adoptiedossiers, inclusief dossiers van adoptiediensten die niet langer bestaan.

Adoptiedossiers van de vroegere adoptiediensten De Vreugdezaaiers, Hogar Para Todos, Interadoptie en Adoptiewerk Vlaanderen zullen worden overgedragen aan DAV. Alle dossiers van Hogar Para Todos en Adoptiewerk Vlaanderen werden ondertussen gedigitaliseerd. Bovendien blijft ook het originele dossier bewaard, voor het geval de geadopteerde de originele foto's of documenten wil inkijken.

Om de archivering tot een goed einde te brengen wordt er in eerste instantie beroep gedaan op het bedrijf Leve De Economie (LDE). In het voorjaar van 2024 loopt er bij LDE een proefproject dat een inschatting zal bieden van de kostprijs van de digitalisering en veilige archivering van alle adoptiedossiers.

Inzagevragen van interlandelijk geadopteerden komen in 2023 voornamelijk rechtstreeks bij het AC terecht. VCA ontvangt een beperkt aantal vragen rechtstreeks en verwijst deze geadopteerden door naar AC. VCA gaat op vraag van de geadopteerde of van AC na of het dossier in haar bezit is en bezorgt in dat geval een kopie aan AC. Het is in 2023 niet voorgevallen dat interlandelijk geadopteerden na doorverwijzing naar het AC toch kiezen voor inzage bij VCA.

Inzagevragen binnenlandse adoptie

VCA heeft de bevoegdheid om van alle binnenlandse adoptiedossiers een kopie te bewaren en om inzage en bijstand te verlenen aan binnenlands geadopteerden die op zoek zijn naar informatie over hun adoptie. VCA verwijst binnenlands geadopteerden die inzage of informatie vragen naar het Afstammingscentrum, dat hiervoor het eerste aanspreekpunt is. VCA gaat op vraag van de geadopteerde of van AC na of het dossier in haar bezit is en bezorgt in dat geval een kopie aan AC.

Op vraag kunnen binnenlands geadopteerden ook inzage in hun adoptiedossier krijgen bij de binnenlandse adoptiedienst Adoptiehuis of bij VCA. Het is in 2023 niet voorgevallen dat binnenlands geadopteerden na doorverwijzing naar het AC toch kiezen voor inzage bij VCA.

Begeleiding bij rootsvragen

VCA verwijst geadopteerden met rootsvragen door naar het Afstammingscentrum. Op vraag kunnen zij hierin ook door de adoptiediensten begeleid worden.

2.4 Onderzoek van dossiers waarin zich mogelijk wanpraktijken voordeden

Onderzoek dossiers Ethiopië

In 2019 werd melding gemaakt van (mogelijke) mistoestanden in verband met adopties van Ethiopische kinderen die tussen 1997 en 2015 naar Vlaanderen zijn gekomen. Adoptieouders en geadopteerden getuigden op verschillende fora over de onvolledigheid van hun adoptiedossier en over twijfels en tegenstrijdigheden met betrekking tot elementen in het achtergrondverhaal.

De mogelijkheid dat deze adopties niet allemaal correct verliepen, heeft een enorme impact op het welbevinden en de identiteit van wie rechtstreeks betrokken is. Daarnaast roept dit ook twijfel op bij de legitimiteit van interlandelijke adoptie als jeugdbeschermingsmaatregel.

Het is van groot belang om uit te klaren of er al dan niet onregelmatigheden gebeurd zijn bij interlandelijke adopties uit het verleden. Daarom heeft de Vlaamse Regering de beslissing genomen om in eerste instantie individuele dossiers waar betrokkenen vragen bij hebben, te laten onderzoeken. In het kader hiervan had VCA een gesprek met 16 adoptiegezinnen.

Eind 2022 bleek dat de lopende samenwerking met een onderzoekster van ISS in Ethiopië niet kon worden verdergezet. VCA ging op zoek naar een nieuwe samenwerkingspartner.

In het voorjaar van 2023 sloot VCA een samenwerkingsakkoord af met de Franse vzw "Des Racines Naissent Des Ailes" (DRNDA). Voor 12 gezinnen werd in 2023 effectief een onderzoek opgestart. DRNDA besprak de eerste voorlopige conclusies met de betrokkenen in de week van 13 november 2023. Hieruit bleek dat de realiteit in sommige adoptiedossiers niet overeenstemt met wat er in de dossiers is weergegeven. Het gaat bijvoorbeeld over kinderen die niet vrijwillig zijn afgestaan door de geboorte- of eerste ouders of waarbij familieleden werden gevonden waarover in het dossier geen melding wordt gemaakt. Het onderzoek is nog niet afgerond en wordt verdergezet door DRNDA. Het onderzoek loopt verder in 2024.

Vorbereitung van ruimer onderzoek

Op 23 november 2023 deed minister Hilde Crevits, naar aanleiding van de voorlopige conclusies van de onderzochte Ethiopische dossiers, een oproep aan geadopteerden, geboorte- of eerste ouders en adoptieouders met twijfels over het correcte verloop van de adoptie om zich te melden bij VCA. Twijfels over adopties uit alle herkomstlanden, inclusief België, en over adopties uit alle periodes kunnen worden gemeld. VCA registreert in een eerste fase alle binnengekomen meldingen en zal in het voorjaar van 2024, in samenwerking met Steunpunt Adoptie en Afstammingscentrum, met alle melders die dat willen, in gesprek gaan om hun vragen en verwachtingen helder te krijgen.

VCA wil daarna voor iedere melder nagaan of er voldoende aanknopingspunten zijn om een onderzoek effectief uit te voeren. Jammer genoeg kan VCA niet garanderen dat alle vragen beantwoord of onderzocht kunnen worden, aangezien VCA vaak afhankelijk zal zijn van externe actoren of omdat er te weinig aanknopingspunten zijn. Alleszins zal VCA haar netwerk (FOD Justitie, FOD Buitenlandse Zaken, de kerk,...) aanspreken om de mogelijkheden voor een onderzoek te vergroten, bijvoorbeeld voor het ontsluiten van informatie of het bekomen van dossiers uit externe archieven.

2.5 VCA en haar partners

VCA werkt samen met heel wat verschillende partners, zowel in Vlaanderen en België als in het buitenland.

In Vlaanderen werkt VCA samen met een aantal kernpartners om adopties te realiseren. VCA neemt ten opzichte van deze kernpartners enerzijds de rol op van erkennende en subsidiërende overheid. Anderzijds organiseert VCA ook overleg en samenwerking tussen deze kernpartners en VCA.

VCA wordt bijgestaan door het Raadgevend Comité.

VCA werkt ook samen met andere Belgische overheden die een rol bij adoptie vervullen.

Internationaal is er samenwerking met centrale adoptie-autoriteiten, met International Social Services (ISS), met het Permanent Bureau van Den Haag en onder meer in het kader van de adoptiehervorming ook met Child Identity Protection (CHIP) en met Unicef.

2.5.1 Een overzicht van de kernpartners in Vlaanderen

Steunpunt Adoptie vzw

Steunpunt Adoptie (SA) is een expertisecentrum met een laagdrempelige dienstverlening voor iedereen die bij adoptie betrokken is. SA biedt informatie op maat, ondersteuning tijdens en na de adoptieprocedure en zorg na adoptie. De dienstverlening richt zich in eerste instantie naar geadopteerden, (kandidaat-)adoptieouders en geboorte- of eerste ouders, maar ook naar hulpverleners, vrijwilligers, studenten en andere geïnteresseerden. SA biedt een gevarieerd gamma aan informatie, advies, vorming, individuele en groepsbegeleiding.

Steunpunt Adoptie staat in voor de verplichte informatiesessies en voorbereidingsprogramma's voor kandidaat-adoptanten. SA biedt ook een laagdrempelig ondersteuningsprogramma aan voor adoptiebetrokkene(n) die nood hebben aan zorg na adoptie. (Na)zorg kan zowel individueel als in groep en waar nodig gebeurt er een gerichte doorverwijzing naar adoptiesensitieve hulpverlening.

Steunpunt Adoptie faciliteert ook trefgroepen en organiseert lotgenotencontacten voor geadopteerden en adoptieouders. Voor geadopteerden gebeurt dit onder meer via de werking A-buddy.

Zowel op eigen initiatief als op vraag biedt SA opleiding en intervisie aan medewerkers van adoptiediensten en aan hulpverleners die bij adoptie betrokken zijn.

SA werkt de beleidsvoorstellen inzake zorg en begeleiding verder uit in een project dat twee jaar loopt (2023 en 2024).

De erkenning van SA werd vernieuwd. Deze loopt momenteel van 1 januari 2023 tot 31 december 2027.

In 2023 organiseerde VCA vier keer bilateraal overleg tussen Steunpunt Adoptie en VCA (één algemeen overleg, één overleg over instroombeheer en twee vergaderingen ter opvolging van het project zorg en begeleiding).

Dienst voor Maatschappelijk Onderzoek MOA vzw

De Dienst voor Maatschappelijk Onderzoek (DMO) MOA vzw staat in voor het maatschappelijk onderzoek van kandidaat-adoptanten voor binnenlandse en interlandelijke adoptie.

Na het volgen van de verplichte voorbereiding en na ontvangst van hun voorbereidingsattest, dienen kandidaat-adoptanten een verzoekschrift in bij de familierechtbank om geschikt verklaard te worden voor adoptie. De familierechtbank spreekt een tussenvonnis uit en VCA verwijst de kandidaat-adoptanten naar MOA. Ter voorbereiding van de gesprekken met MOA, schrijven de kandidaat-adoptanten hun levensverhaal en vullen ze een vragenlijst in. Vervolgens contacteert MOA de kandidaat-adoptanten om (bij een eerste adoptie van een niet-gekend kind) vier gesprekken vast te leggen, waarvan één huisbezoek. MOA onderzoekt tijdens deze gesprekken de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten om een kind te adopteren, door de beschermings- en risicofactoren die een invloed kunnen hebben op het slagen van de adoptie in kaart te brengen. Na afloop van deze gesprekken formuleert MOA een advies over de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten, waarin wordt geduid waarom ze wel of niet in aanmerking komen om een kind te adopteren. MOA bezorgt het verslag van het maatschappelijk onderzoek aan VCA. VCA bezorgt dit verslag aan de kandidaat-adoptanten en aan de familierechtbank. De familierechtbank nodigt de kandidaat-adoptanten uit voor een rechtbankzitting. De familierechter neemt vervolgens een beslissing over de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten, op basis van het verkregen verslag.

De erkenning van MOA vzw als DMO loopt van 1 mei 2021 tot en met 30 april 2026.

In 2023 organiseerde VCA één keer bilateraal overleg tussen MOA vzw en VCA.

Interlandelijke adoptiediensten (IAD)

Werking tot 30 juni 2023:

Wanneer de familierechter de kandidaat-adoptanten een positief geschiktheidsvonnis verleent, kunnen zij bemiddeling opstarten bij één van de erkende adoptiediensten. Kandidaat-adoptanten maken op dat moment een keuze tussen binnenlandse of interlandelijke adoptie. Bij interlandelijke adoptie maken ze de keuze om via een adoptiedienst te gaan of zelfstandig te adopteren.

Kandidaat-adoptanten die kiezen voor interlandelijke adoptie via een adoptiedienst, melden zich aan bij één van de drie erkende diensten voor interlandelijke adoptie, namelijk Ray of Hope, Het Kleine Mirakel en FIAC-Horizon.

De adoptiedienst sluit een overeenkomst af met de kandidaat-adoptanten met vermelding van wederzijdse rechten en plichten en informatie over het financiële aspect. Een positief geschiktheidsvonniss en een overeenkomst met een adoptiedienst geeft geen garantie op de effectieve toewijzing van een adoptiekind, aangezien de rechtbank of de overheid in het land van herkomst de uiteindelijke beslissing neemt of kandidaat-adoptanten een specifiek kind kunnen adopteren. De overeenkomst omvat wel de begeleiding en ondersteuning die de kandidaat-adoptanten van de dienst mogen verwachten, zowel bij de opmaak van het dossier als tijdens de procedure ter plaatse, gekoppeld aan een inschatting van de kosten en de termijn waarbinnen de bemiddeling normaal gezien gerealiseerd zal worden.

De meeste landen van herkomst nemen zelf het initiatief voor de matching tussen adoptiekind en kandidaat-adoptanten. Het land van herkomst stelt aan de interlandelijke adoptiedienst een adoptiekind voor een bepaald gezin voor. Op basis van de beschikbare informatie stelt de adoptiedienst een matchingsverslag op. De adoptiedienst bezorgt dit verslag samen met de beschikbare documenten over het kind aan VCA. VCA is verantwoordelijk voor de goedkeuring van het voorstel van matching. Wanneer VCA haar akkoord geeft voor de matching, kan de procedure worden verdergezet en worden de kandidaat-adoptanten op de hoogte gebracht van de toewijzing. De adoptiedienst nodigt hen dan uit om het kindvoorstel te bespreken en al dan niet te aanvaarden.

De adoptiediensten staan niet enkel in voor de concrete voorbereiding van kandidaat-adoptanten op adoptie in een bepaald land en voor de matching. De opvolging van de adoptie en de zorg na aankomst van de kinderen vormt een even belangrijk onderdeel van hun werking. Alle landen van herkomst vragen een bepaalde vorm van nazorg. Die (na)zorg start bij het aankomstgesprek kort na de aankomst van het kind in België en is verder afhankelijk van de vraag van het land van herkomst en de noden van het specifieke adoptiegezin.

Als gevolg van de inwerkingtreding van het BVR van 24 mei 2019, krijgen de interlandelijke adoptiediensten een bijkomend subsidiebedrag om hun nazorgaanbod uit te breiden. Het BVR bepaalt dat de adoptiediensten moeten voorzien in een laagdrempelig ondersteuningsaanbod, met huisbezoeken of andere activiteiten op een aantal scharnierleeftijden, zowel voor adoptieouders als voor geadopteerden. Daarnaast organiseren zij thematische vormingsavonden voor kandidaat-adoptanten, adoptieouders en geadopteerden over adoptiespecifieke thema's en vragen.

Naast de subsidies van de overheid ontvangen de adoptiediensten van de (kandidaat-)adoptieouders een bijdrage als prestatievergoeding voor hun werking. Ook voor de eerste nazorg betalen de adoptieouders een bijdrage.

De erkenning van de drie interlandelijke adoptiediensten vanaf 1 juli 2018 liep af op 30 juni 2023.

Werking vanaf 1 juli 2023 tot 31 december 2023:

De beoogde erkenning van de nieuwe interlandelijke adoptiedienst vanaf 1 juli 2023 ging niet door. De vzw's Ray of Hope, Het Kleine Mirakel en FIAC-Horizon bleven bestaan en er werden overgangsmaatregelen uitgewerkt, waardoor zij verder konden instaan voor begeleiding en nazorg van de lopende adoptiedossiers. Er konden geen nieuwe bemiddelingsovereenkomsten meer worden afgesloten vanaf 1 juli 2023.

Het bilateraal overleg met de interlandelijke adoptiediensten in 2023 was voornamelijk gefocust op de landen waar zij mee samenwerken en de uitkomst van de screening van de samenwerking met die landen, op het traject naar één interlandelijke adoptiedienst, op de opdrachten die de vzw's nog konden uitvoeren vanaf 1 juli 2023 en op de bespreking van klachten van (kandidaat-)adoptanten.

Adoptiehuis

Kandidaat-adoptanten die kiezen voor binnenlandse adoptie van een niet-gekend kind, vervolgen hun adoptieprocedure bij Adoptiehuis.

Sinds december 2016 is Adoptiehuis de enige erkende dienst voor bemiddeling bij binnenlandse adoptie. Adoptiehuis heeft hiervoor een vergunning van onbepaalde duur. De dienst treedt op als tussenpersoon bij binnenlandse adoptie. De belangrijkste opdrachten zijn het begeleiden van geboorte- of eerste ouders in het maken van een doordachte keuze, het plaatsen van de kinderen bij kandidaat-adoptanten en het aanbieden van nazorg. Adoptiehuis treedt ook op als expert in Vlaanderen voor wat binnenlandse adoptie betreft.

In 2023 organiseerde VCA twee keer bilateraal overleg met Adoptiehuis. Eén ontmoeting betrof een werkbezoek van een volledige dag van VCA aan Adoptiehuis. De werking van Adoptiehuis werd meer in de diepte besproken tussen de medewerkers van Adoptiehuis en medewerkers van VCA.

Afstammingscentrum

Het Afstammingscentrum (AC) heeft drie grote opdrachten: informeren en sensibiliseren omtrent afstammingsvragen, technische en psychosociale ondersteuning bieden aan personen die op zoek gaan naar genetische verwanten en het uitbouwen van een expertisecentrum. Iedereen met vragen over zijn herkomst, dus ook geadopteerden, kan zich richten tot het AC.

De vergunning van het Afstammingscentrum werd toegekend voor onbepaalde duur.

VCA organiseerde in 2023 één keer bilateraal overleg met AC. Dit betrof een werkbezoek van VCA aan AC met meer diepgaande kennismaking tussen verschillende medewerkers.

Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vzw (VAG)

VAG is een trefgroep van en voor geadopteerden en adoptieouders. VAG heeft een erkenning als trefgroep tot 31 juli 2025.

VAG werkt met ervaringsdeskundigen, die hun ervaring met adoptie als (kandidaat-)adoptieouder of als geadopteerde met anderen willen delen. VAG wil ook een klankbord zijn door aan de overheid en aan professionele organisaties te signaleren wat er leeft bij adoptiegezinnen.

VCA nodigt VAG twee keer per jaar uit voor het groot adoptieoverleg met alle erkende diensten uit de adoptiesector.

2.5.2 Toegekende subsidies

VCA heeft een belangrijke opdracht in het toezicht op de erkende diensten en staat ook in voor de subsidiëring van de verschillende diensten.

2023	
Steunpunt Adoptie	
Basissubsidie	597.520,28
Projectsubsidie voor verdere uitwerking beleidsvoorstellen werkgroep zorg en begeleiding	180.000,00
Dienst voor Maatschappelijk Onderzoek	
Basissubsidie DMO (MOA vzw)	573.046,93
Interlandelijke adoptiediensten	
Basissubsidie 1e semester (3 diensten samen)	590.004,48
Bijkomende subsidies voor 10 lopende samenwerkingen 1e semester (3 diensten samen)	36.489,75
Bijkomende subsidies voor 10 samenwerkingen in proef 1e semester (3 diensten samen)	18.244,88
Forfaitaire subsidies lopende dossiers 2e semester (3 diensten samen)	590.004,48
Binnenlandse adoptiediensten	
Basissubsidie	640.725,83
Begeleiding ongepland zwangere vrouwen	201.124,32
Facultatieve subsidie MO	3.616,56
Forfaitaire subsidie infogesprekken	2.712,42
Afstammingscentrum	
Basissubsidie	352.632,37
Projectsubsidie versterking trajectbegeleiding en uitbouw gecentraliseerde databank	101.250,00

2.1. Toegekende subsidies aan erkende diensten of projecten, soort subsidie - 2023

Bron: VCA

2.5.3 Overleg tussen VCA en de kernpartners

Zoals hierboven reeds toegelicht, organiseert VCA op regelmatige basis bilateraal overleg met de kernpartners. Ook het samenbrengen van de verschillende kernpartners binnen de adoptiesector is belangrijk. Gezamenlijk overleg creëert ontmoetingskansen en samenwerking tussen de verschillende adoptiepartners.

In 2023 ging het groot adoptieoverleg, waarbij de volledige adoptiesector, inclusief VAG, wordt uitgenodigd, één keer door. Tijdens dit overleg in het voorjaar van 2023 lichtte het Kinderrechtencommissariaat haar advies betreffende het eindrapport van het expertenpanel interlandelijke adoptie toe. Er werd uitgebreid stilgestaan bij het principe van "reversed flow" dat meer en meer ingang vindt bij interlandelijke adoptie. De collega's van het Groeipakket binnen het Agentschap Opgroeien gaven een toelichting over zorgtoeslag. Het geplande groot adoptieoverleg in het najaar van 2023 werd geannuleerd omwille van de hoge werkdruk bij alle partners en het niet langer erkend zijn van de interlandelijke adoptiediensten.

Het ketenoverleg adoptie, met deelname van DMO, Steunpunt Adoptie, de adoptiediensten, Afstammingscentrum en VCA ging in 2023 vier keer door. In het najaar ging het ketenoverleg door zonder deelname van de interlandelijke adoptiediensten aangezien zij niet langer erkend waren. De adoptiehervormingen en uitwisseling over elkaars werking waren vaste agendapunten op het ketenoverleg adoptie.

2.5.4 Het Raadgevend Comité van Opgroeien regie en de kamer adoptie

Op 24 mei 2019 heeft de Vlaamse Regering de leden en de plaatsvervangende leden van het Raadgevend Comité bij het intern verzelfstandigd agentschap Opgroeien regie benoemd. Het Raadgevend Comité werkt met twee thematische kamers: enerzijds een kamer adoptie en anderzijds een kamer kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning. Het Raadgevend Comité trad in werking op 1 september 2019. De kamer adoptie wordt voorgezeten door Prof. Dr. Johan Vanderfaellie.

In 2023 is de kamer adoptie 1 keer samengekomen. De leden van de kamer bespraken op 15 juni 2023 het ontwerp van het wijzigingsdecreet interlandelijke adoptie en gaven hiervoor formeel advies. Nadien was er geen zitting meer in 2023 vanwege de impasse met betrekking tot de erkenning van één dienst voor interlandelijke adoptie.

2.5.5 Samenwerking met Belgische overheden

De Commissie van Opvolging en Overleg bestaat uit de bevoegde centrale autoriteiten inzake adoptie, Dienst Vreemdelingenzaken, de Federale Overheidsdienst (FOD) Buitenlandse Zaken, vertegenwoordigers van parketmagistraten en familierechters die bevoegd zijn voor adoptie, alsook de kabinetten van de betrokken federale en gemeenschapsministers. VCA hecht bijzonder veel belang aan dit overleg, gelet op het feit dat elk van de verschillende beleidsdomeinen nauw betrokken is bij de adoptiepraktijk.

In 2023 kwam de Commissie van Opvolging en Overleg twee keer samen. Agendapunten waren onder meer het onderzoek in de federatie Wallonië-Brussel, de opvolging van het rapport van het expertenpanel interlandelijke adoptie in Vlaanderen, het onderzoek van Vlaanderen n.a.v. de adopties in Ethiopië, de resultaten van de screening van de landen van herkomst in Vlaanderen en acties n.a.v. de federale resolutie betreffende de erkenning dat er in België kinderen illegaal werden geadopteerd.

In 2015 werd VCA via de Vlaamse adoptieambtenaar waarnemend lid van de Conseil Supérieur de l'Adoption (CoSA) bij de Franse Gemeenschap. De CoSA fungeert als Raadgevend Comité voor de centrale autoriteit van de Franse Gemeenschap. Andere leden binnen de CoSA zijn vertegenwoordigers van de adoptiediensten van de Franse Gemeenschap, FCA, vertegenwoordigers van het jeugdhulpbeleid van de Franse Gemeenschap, magistraten, geadopteerden, adoptieouders en andere experts.

In 2023 is de CoSA 6 keer samengekomen. Een belangrijk thema dat besproken werd, is adoptie als jeugdbeschermingsmaatregel en de opname ervan in het jeugdhulpdecreet van de Franse Gemeenschap. Het advies vanuit de CoSA werd afgewerkt in de zomer van 2023.

In het voorjaar van 2023 ging een bilateraal overleg tussen VCA en ACC door, onder meer om uit te wisselen over de adoptiehervormingen in Vlaanderen en in de Franstalige gemeenschap.

VCA deed in 2023 ook meermaals beroep op de FOD Buitenlandse Zaken in het kader van individuele dossiers en voor contactname met de bevoegde autoriteiten in verschillende landen van herkomst.

2.5.6 Centrale adoptie-autoriteiten

VCA is lid van ICAN, een groep centrale adoptie-autoriteiten die op zoek gaat naar mogelijkheden om informatie op een vlotte manier uit te wisselen en die relevante gezamenlijke thema's bespreekt. In 2023 kwam ICAN twee keer samen, in april in Den Haag (twee dagen) en in november in Bern (twee dagen). VCA nam telkens deel.

In het kader van onderzoek naar een mogelijke adoptiesamenwerking met een land van herkomst doet VCA regelmatig een beroep op andere Europese centrale autoriteiten. VCA polst dan naar hun ervaringen met bepaalde landen van herkomst. VCA deelt ook zelf de informatie die verzameld wordt via contacten in de betrokken landen en met andere centrale autoriteiten. In 2023 was er regelmatig contact met de CA's van Nederland, Zweden, Noorwegen en Denemarken die met een gelijkaardige oefening inzake samenwerking interlandelijke adoptie bezig zijn als Vlaanderen.

VCA heeft in 2023 regelmatig telefonisch of online contact opgenomen met de centrale autoriteiten van de landen van herkomst waarmee er een lopende samenwerking is. Thema's van gesprek waren onder meer de vraag naar informatie in het kader van de screeningsoefening, het geven van duiding en het maken van samenwerkingsafspraken n.a.v. de adoptiehervormingen in Vlaanderen.

2.5.7 International Social Services (ISS)

ISS is een NGO die individuen, kinderen en families helpt bij sociale problemen ten gevolge van internationale migratie of verplaatsing, waarbij twee of meer landen betrokken zijn. Voor VCA vormt ISS een onmisbare bron van informatie en samenwerking. Vooral de gebundelde informatie over de landen van herkomst is van grote waarde. ISS stelt een uitgebreide informatiedatabank ter beschikking met informatie over de situatie in de verschillende landen, zowel over het specifieke adoptiebeleid als over het algemeen beleid inzake kindbescherming.

In 2023 had VCA een heel intensieve samenwerking met ISS in het kader van de screening van de landen van herkomst.

2.5.8 Permanent Bureau van Den Haag (PB Den Haag)

Het PB Den Haag staat in voor de uitvoering van het verdrag inzake bescherming van kinderen en samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie (het Haags Adoptieverdrag) van 1993. Het PB ondersteunt landen die willen toetreden tot dit verdrag en die hun regelgeving en procedures hieraan willen aanpassen. De vijfjaarlijkse algemene vergadering, de "Special Commission", staat open voor alle landen die het Verdrag van Den Haag hebben geratificeerd en biedt naast inhoudelijk relevante topics ook gelegenheid om te netwerken met andere centrale adoptie-autoriteiten.

In 2023 vond er geen Special Commission plaats.

2.5.9 Internationale conferenties

Internationale conferenties zijn interessant voor VCA om te netwerken, bij te leren en om informatie uit te wisselen met verschillende landen van herkomst en landen van opvang. Ze bieden de kans om goede werkrelaties te onderhouden met verschillende partners in de interlandelijke adoptie.

EurAdopt

EurAdopt is een vereniging van adoptieorganisaties in dertien West-Europese landen, waaronder België, die werd opgericht in 1993. Om de twee jaar organiseert EurAdopt een conferentie waarop actuele thema's rond interlandelijke adoptie worden besproken.

In 2023 vond er geen conferentie van EurAdopt plaats.

2.6 Buitenlandse werkbezoeken en ontvangen delegaties

Werkbezoeken

In 2023 zijn er omwille van de focus op de screening van de landen van herkomst aan de hand van het beslissingskader nagenoeg geen buitenlandse werkbezoeken doorgedaan. Buitenlandse werkbezoeken worden structureel gepland in een volgende fase vanaf 2024.

Van 9 tot en met 13 oktober 2023 ging een werkbezoek aan de Filipijnen door. Dit werkbezoek werd gepland naar aanleiding van het congres “the 17th Global Consultation on Child Welfare Services”, waar VCA aan heeft deelgenomen. VCA maakte van de gelegenheid gebruik om de Filipijnse centrale adoptie-autoriteit NACC en andere actoren binnen het bredere jeugdhulplandschap te ontmoeten.

Delegaties

Op 11 mei 2023 ontving VCA de toenmalige directrice van het Department of Social Welfare, de bevoegde adoptie-autoriteit in Gambia. VCA kreeg een toelichting over de huidige werking inzake (interlandelijke) adopties uit Gambia. Van de gelegenheid werd gebruik gemaakt om nog vragen tot verduidelijking te stellen in het kader van de toenmalige lopende screening van de samenwerking met Gambia.

2.7 Ondersteuning programma's

Art. 20 §2, 22° van het decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen van 20 januari 2012 geeft volgende opdracht aan VCA: 'Ontwikkelen of ondersteunen van programma's in binnen- en buitenland die de doelstellingen ondersteunen van het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen en van het Internationaal Verdrag van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, door België geratificeerd en goedgekeurd met de wet van 25 november 1991'.

In dit kader gaf VCA net als de vorige jaren ook in 2023 een financiële ondersteuning ten gunste van de algemene werking van ISS.

3.ADOPTIE VAN EEN NIET-GEKEND KIND

Sinds 2016 is er één voorbereidingstraject voor de adoptie van een niet-gekend kind. De voorbereiding en geschiktheidsprocedure voor binnenlandse en interlandelijke adoptie zijn samengevoegd. Voordien liepen deze trajecten volledig gescheiden.

Dit betekent dat kandidaat-adoptanten de keuze voor binnenlandse of interlandelijke adoptie pas maken na het volgen van de voorbereiding en na ontvangst van het geschiktheidsvonnis.

In de tabel hieronder worden de globale cijfers over de adoptie van een niet-gekend kind weergegeven. Opvallend is dat er in 2023 opnieuw een kleine daling is van het aantal aanmeldingen ten opzichte van 2022.

Overzicht cijfers adoptie niet-gekend kind																			
	2005 ⁽¹⁾	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aanmeldingen ⁽²⁾	626	884	831	597	592	560	351	312	324	319	352	426	398	391	373	430	375	275	249
Vorbereidingen ⁽³⁾	377	613	482	440	331	330	222	159	107	105	114	134	145	151	164	98	130	120	96
Tussenvonnissen ⁽⁴⁾		604	595	466	358	280	191	202	145	119	103	119	151	133	148	101	72	88	57
Maatschappelijke onderzoeken	288	403	500	601	362	327	303	190	162	127	96	125	103	150	100	109	101 ⁽⁸⁾	109	135
Geschiktheidsvonnissen ⁽⁵⁾	233	297	428	422	297	221	179	114	103	64	67	132	98	87	99	63	58	82	113
Aangekomen kinderen interlandelijke adoptie	172	162	176	210	244	205	180	122	73	61	71	62	59	32	28	23	27	29	21
Aangekomen kinderen interlandelijke adoptie zonder bemiddeling door een adoptiedienst ⁽⁶⁾													4	4	1	0	0	2	1

Geplaatste kinderen binnenlandse adoptie			32	29	24	35	25	30	26	23	22	23	29	20	15	16	20	17	14
Erkenning en registratie ⁽⁷⁾		179	155	186	209	176	151	99	63	37	32	39	43	30	22	17	24	17	19

3.1 Overzicht cijfers adoptie niet-gekend kind 2005-2023

Bron: VCA

- (1) Op 1 september 2005 trad de nieuwe adoptiewet in werking, waardoor de eerste erkenningen en registraties pas in 2006 gerealiseerd werden.
- (2) Vanaf 2017 worden de aanmeldingen voor een intrafamiliale adoptie niet langer meegeteld.
- (3) Het betreft de uitgereikte attesten van voorbereiding voor een eerste adoptie voor zowel interlandelijke adoptie als binnenlandse adoptie.
- (4) Het betreft het aantal tussenvonnissen, waarbij de familierechtbank een opdracht maatschappelijk onderzoek beveelt. De tussenvonnissen voor aanvullend maatschappelijk onderzoek, bv. in het kader van de verlenging van een geschiktheidsvonnis, werden hier niet meegeteld.
- (5) Het betreft de volgende vonnissen: geschikt, automatische verlenging geschiktheidsvonnis, verlenging na actualisatie van het maatschappelijk onderzoek en verbeterend vonnis. Het cijfer van 2005 combineert het aantal beginseltoestemmingen van voor de nieuwe wetgeving met 24 geschiktheidsvonnissen na het in voege treden van de nieuwe wet in september 2005.
- (6) Vanaf 2017 wordt het aantal geplaatste kinderen via interlandelijke adoptie zonder bemiddeling door een adoptiedienst apart in deze tabel opgenomen.
- (7) Het betreft het aantal registraties van de erkenningen van interlandelijke adopties waarover VCA door FCA werd ingelicht. Sinds de wet van 31 maart 2019 met betrekking tot de modernisering van de burgerlijke stand stelt FCA geen bewijs van registratie meer op, maar stelt ze een attest van erkenning op voor de ambtenaar van burgerlijke stand.
- (8) De maatschappelijke onderzoeken, uitgevoerd door CAW Brussel (32) en MOA vzw (69) in 2021, werden bij elkaar opgeteld.

3.1 Aanmeldingen voor adoptie van een niet-gekend kind

In 2023 waren er in totaal 249 aanmeldingen voor adoptie van een niet-gekend kind. Er waren 52 aanmeldingen van alleenstaanden, 144 aanmeldingen van heterokoppels en 53 aanmeldingen van holebikoppels.

Tabel 3.2 geeft een gedetailleerd overzicht van de verschillende types aanmeldingen in 2023 en ter vergelijking ook in 2022.

Aanmeldingen

	2022		2023	
Aantal aanmeldingen	275	%	249	%
Waarvan				
-alleenstaanden (M;V;X)	57 (23;33;1)	20,7	52 (21;31;0)	20,9
-heterokoppel	144	52,4	144	57,8
-holebikoppel (M+M/X; V+V)	74	26,9	53 (50;3)	21,3
Waarvan				
-tweede en volgende adopties	6	2,2	2	0,8

3.2 Overzicht aanmeldingen niet-gekend kind - 2023

Bron: VCA

3.2 Instroombeheer en voorbereiding

Elke kandidaat-adoptant moet een voorbereiding op adoptie volgen. Wie voor een tweede keer adopteert, moet de voorbereiding niet opnieuw volgen.

3.2.1 Instroombeheer

De reglementering van het instroombeheer bepaalt dat elk jaar minstens 30 kandidaat-adoptanten doorstromen in volgorde van aanmelding. Net zoals de vorige jaren hadden de eerste 30 kandidaat-adoptanten op de wachtlijst allemaal een voorkeur voor binnenlandse adoptie. Aangezien er reeds meer dan voldoende kandidaat-adoptanten op de wachtlijst van Adoptiehuis staan, met een voldoende diversiteit, was er in 2023 geen nood aan doorstroom van extra kandidaat-adoptanten voor binnenlandse adoptie.

De interlandelijke adoptiediensten zochten ook in 2023 specifiek naar kandidaat-adoptanten die open staan voor kinderen met specifieke noden (special needs) voor alle landen met wie zij samenwerken. Zij mogen versneld doorstromen naar de voorbereiding. Het gaat om kandidaat-adoptanten die open staan voor oudere kinderen (ouder dan 6 jaar), kinderen met een medisch probleem (zoals schisis, hartproblemen, ontbrekende ledematen,...), kinderen met een ontwikkelingsstoornis, maar ook om kinderen met gedragsproblemen of een moeilijke achtergrond (geboren na verkrachting, mishandeling,...) of kinderen die samen met een broer of zus geplaatst worden (siblings).

In 2023 konden alle kandidaat-adoptanten voor interlandelijke adoptie doorstromen naar de voorbereiding.

In realiteit zijn in 2023 in totaal 103 kandidaat-adoptanten doorgestroomd. Dit betreft 19 kandidaat-adoptanten voor binnenlandse adoptie en 84 kandidaat-adoptanten voor interlandelijke adoptie.

3.2.2 Voorbereiding

De voorbereiding op de adoptie van een niet-gekend kind werd in 2023, net zoals de voorgaande jaren, georganiseerd door Steunpunt Adoptie. Deze verplichte voorbereiding bestaat uit twee delen: de informatiesessies en de voorbereidingscursus.

Alle kandidaat-adoptanten die voor de eerste keer adopteren, moeten twee infosessies volgen, die elk vier uur duren. Kandidaat-adoptanten betalen voor de infosessies een bijdrage van 25 euro. Na afloop van de infosessies hebben zij 60 dagen de tijd om te bevestigen of zij de adoptieprocedure willen verderzetten of niet.

Tijdens de eerste informatiesessie krijgen de kandidaat-adoptanten uitleg over de Vlaamse adoptieprocedure, de verschillende vormen van pleegzorg, de tendensen in adoptie wereldwijd en het profiel van de kinderen die ter adoptie worden afgestaan, met bijzondere aandacht voor specifieke zorgnoden. De informatie wordt gebracht door medewerkers van Steunpunt Adoptie en VCA.

In 2023 gingen in totaal 6 informatiesessies 1, waarvan 1 fysiek in Gent en 5 online. Hieraan namen in totaal 233 gezinnen deel.

Tijdens de tweede informatiesessie biedt Steunpunt Adoptie inzicht in tal van adoptie-gerelateerde thema's zoals verlies- en rouwervaring bij geadopteerden, herstel van trauma en gehechtheidsrelaties, verlieservaring en rouwproces bij geboorte- of eerste ouders, kinderwens en noden van het kind, ontwikkelen van vaardigheden en draagkracht van adoptieouders. Infosessie twee wordt interactief opgevat en gaat door in kleinere groepen van maximaal 28 deelnemers.

In totaal gingen er in 2023 14 informatiesessies 2 door, telkens fysiek op locatie in Antwerpen, Brussel of Gent. In totaal namen 145 gezinnen deel aan infosessie 2.

Na de uitnodiging om in te stromen (cf. §3.2.1) volgt een voorbereidingscursus van drie dagen, waarin dieper wordt ingegaan op zowel binnenlandse als interlandelijke adoptie. Kandidaat-adoptanten betalen een bijdrage van 250 euro voor de voorbereidingscursus. De voorbereiding voor kandidaat-adoptanten heeft een dubbel doel. Enerzijds tracht Steunpunt Adoptie voor de kandidaat-adoptanten een realistisch beeld te schetsen van de kinderen die geplaatst worden voor adoptie. Er wordt veel aandacht besteed aan adoptie van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften, aangezien dit een realiteit is bij een steeds groter aantal van de geplaatste kinderen. Zo kunnen de kandidaat-adoptanten inschatten of ze de draagkracht hebben die nodig is om aan de specifieke noden van het kind te beantwoorden. Anderzijds zet Steunpunt Adoptie ook sterk in op dynamieken tussen de kandidaat-adoptanten onderling, gericht op het uitwisselen van ervaringen en het creëren van een adoptienetwerk. De adoptiedriehoek, die de relatie tussen geadopteerde, geboorte- of eerste ouders en adoptieouders visualiseert, is de rode draad doorheen het voorbereidingsprogramma.

De voorbereidingscursus wordt steeds fysiek aangeboden in Gent, Brussel en Antwerpen, in kleine groepjes van 8 à 10 gezinnen.

Steunpunt Adoptie organiseerde in 2023 12 groepen voorbereiding adoptie niet gekend kind. 96 gezinnen vervulde de cursus en kregen een attest van voorbereiding. Hiermee kunnen ze hun adoptieprocedure verderzetten bij de familierechtbank voor het verkrijgen van een geschiktheidsvonnis.

3.3 Maatschappelijk onderzoek

Na het volgen van de voorbereiding en na ontvangst van het voorbereidingsattest, dienen de kandidaat-adoptanten een verzoekschrift in bij de familierechtbank om geschikt verklaard te worden voor adoptie. In het kader van de geschiktheidsprocedure beveelt de familierechtbank een maatschappelijk onderzoek. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een Dienst voor Maatschappelijk Onderzoek (DMO). Sinds 1 januari 2017 is er één DMO werkzaam voor heel Vlaanderen. MOA vzw voert deze opdracht uit vanaf 1 mei 2021.

In 2023 werden 57 tussenvonnissen (92 in 2022) uitgesproken voor adoptie van een niet-gekend kind. Daarnaast werden 24 vonnissen (11 in 2022) uitgesproken waarin een aanvullend onderzoek werd bevolen.

In 2023 werden in totaal 76 dossiers bij MOA vzw aangemeld voor een maatschappelijk onderzoek in het kader van adoptie van een niet-gekend kind (eerste of tweede adoptie, actualisatie of bijkomend onderzoek). Daarnaast had MOA vzw 91 dossiers nog op hun wachtlijst staan, waarvan 13 dossiers die op eigen vraag niet onmiddellijk wilden opstarten (bv. omwille van zwangerschap, ziekte, andere pistes om een kinderwens in te vullen,...).

MOA vzw staat ook in voor de actualisering van het maatschappelijk onderzoek wanneer kandidaat-adoptanten een verzoek tot verlenging van hun geschiktheidsvonnis indienen bij de familierechtbank. Het geschiktheidsvonnis vervalt immers na vier jaar. Een dergelijke actualisering is enkel nodig als er ingrijpende wijzigingen zijn in het gezin van de kandidaat-adoptanten, die mogelijk een invloed hebben op hun geschiktheid voor adoptie. Als er geen wijzigingen zijn, dan kan het geschiktheidsvonnis automatisch met twee jaar verlengd worden. VCA gaat na of een actualisering al dan niet nodig is, aan de hand van het attest gezinssamenstelling, een vragenlijst in te vullen door de kandidaat-adoptanten en enkele vragen aan de adoptiedienst. VCA maakt dan een attest op voor de rechtbank waarna ofwel een actualisatie van het maatschappelijk onderzoek wordt opgestart, ofwel de geschiktheid automatisch wordt verlengd.

VCA kreeg in 2023 37 vragen van de rechtbank voor een dergelijke automatische verlenging. In 33 gevallen kon VCA vaststellen dat er geen wijzigingen waren in het gezin. Voor 4 gezinnen diende wel een actualisatie te gebeuren en werd de vraag tot actualisatie doorgestuurd naar MOA vzw.

3.3.1 Verloop van het maatschappelijk onderzoek

De medewerkers van MOA vzw doen gemiddeld vier gesprekken met de kandidaat-adoptanten: twee gesprekken door de psycholoog en twee door de maatschappelijk assistent. Eén van de gesprekken betreft een huisbezoek door de maatschappelijk assistent. Voor een maatschappelijk onderzoek bij een tweede of volgende adoptie of bij een bijkomend maatschappelijk onderzoek wordt deze procedure ingekort naar gemiddeld twee gesprekken: één

huisbezoek (met gesprek) door de maatschappelijk werker en één gesprek met de psycholoog. Het volledige team van MOA vzw houdt een tussentijdse bespreking en een eindbespreking waarin een advies voor de familierechtbank wordt geformuleerd. De kandidaat-adoptanten krijgen het finale verslag van het maatschappelijk onderzoek met advies voor de familierechtbank. Hebben ze nog vragen over dit advies, dan wordt hen de mogelijkheid van een adviesgesprek aangeboden.

Conform de regelgeving zou de DMO het onderzoek binnen de twee maanden na het tussenvonniss moeten afronden. In de praktijk blijkt dit nagenoeg onmogelijk te realiseren. Er verstrijkt namelijk al enige tijd vooraleer de DMO de opdracht ontvangt. Verder is het zowel voor de kandidaat-adoptanten als voor de DMO erg moeilijk om de reeks van vier gesprekken onmiddellijk aan te vatten. De dienst stelt wel alles in het werk om, eenmaal het onderzoek gestart is, de termijn van twee maanden te respecteren.

3.3.2 Adviezen

Het aantal afgewerkte maatschappelijke onderzoeken in 2023 is in vergelijking met 2022 gestegen. In 2022 werden in totaal 109 adviezen gegeven over de geschiktheid van kandidaat-adoptanten om een niet-gekend kind te adopteren en in 2023 waren dit er 135.

MOA vzw gaf in 2023 78 positieve en 36 negatieve adviezen. 20 kandidaat-adoptanten kregen een advies van uitstel. Eén kandidaat-adoptatiegezin besliste om het maatschappelijk onderzoek stop te zetten.

In tabel 3.3 geven we een overzicht van de adviezen vanaf 2008 tot 2023.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ⁽²⁾	2022	2023
Negatief	95	54	69	81	38	38	29	18	21	26	35	22	26	19	10	36
Risicofactoren	26	16	1	1												
Bijkomende gesprekken	9	1	4	1			1									
Uitstel	35	31	30	20	21	17	19	12	13	19	25	18	13	9	11	20
Uitstel voor 1, negatief voor 2				3		1	1									
Neutraal	16	4		1												

Positief	348	199	165	145	101	88	58	47	39	47	68	58	68	73	88	78
Positief voor 1, uitstel voor 2										1	1					
Positief voor 1 specifiek kind	8		10	3	2	1	3	5	3							
Positief voor 1 ouder kind	1		1		1		1									
Positief voor kind met specifieke ondersteuningsbehoefte							1	1	1							
Positief voor 1 of 2	13	11	7	8	7	5	4	5	10		9	10	13	10	22	20
Positief voor 1 of meer	4	1	1		1								3	1	4	1
Positief voor 1, negatief voor 2 of meer		1	8	9	7	2	1	6	3	8	9			5		
Positief voor 2	15	18	15	15	6	7	7	4	4				1	2		2
Positief voor 2 kinderen, negatief voor 3 kinderen														2		
Positief voor specifieke kinderen	2	7		3	1				2							
Positief voor 1, 2 of 3 kinderen	1					1	1	1								1
Stopgezet / Opgeschort (1) / Geen advies mogelijk	28	19	16	13	5	2	1	2		2	3	2	2	1		1
Totaal	601	362	327	303	190	162	127	101	96	103	150	100	109	101	109	135

3.3 Adviezen van de Dienst voor Maatschappelijk Onderzoek 2008 - 2023

Bron: VCA

(1) Opschorting of stopzetting door kandidaat-adoptanten na minstens één gesprek.

(2) De maatschappelijke onderzoeken, uitgevoerd door CAW Brussel (32) en MOA vzw (69) in 2021, werden bij elkaar opgeteld.

3.4 Geschiktheidsvonnissen

Het geschiktheidsvonnis voor adoptie wordt uitgesproken door de familierechtbank. VCA ontvangt niet systematisch de vonnissen waarbij de rechtbank negatief oordeelt over de geschiktheid. Enkel de vonnissen waarin de geschiktheid wordt uitgesproken of bijkomende onderzoeken worden bevolen, moeten door de familierechtbank, via FCA, aan VCA bezorgd worden. Er werden in 2023 toch 12 vonnissen van niet-geschiktheid bezorgd aan VCA.

In 2023 werden in totaal 72 positieve geschiktheidsvonnissen (82 in 2022) door de familierechtbanken aan VCA bezorgd.

35 kandidaat-adoptanten (24 in 2022) kregen een automatische verlenging van hun geschiktheidsvonnis en 6 kandidaat-adoptiegezinnen kregen een verlenging na actualisatie van het maatschappelijk onderzoek.

In 2023 werden er 24 vonnissen (11 in 2022) uitgesproken waarin aanvullend onderzoek werd bevolen.

In tabel 3.4 worden de geschiktheidsvonnissen weergegeven, gekoppeld aan het advies dat de DMO gaf.

In tabel 3.5. staan de details over de vonnissen waarin aanvullend onderzoek werd bevolen.

Geschiktheidsvonnissen uitgesproken door de familierechtbank (1)

	Negatief	Positief voor 1	Positief voor 1 of 2/meer	Positief voor 1, uitstel voor 2	Positief voor 3	Uitstel	Andere	Totaal
Geschikt voor 1 kind	5	40	2	0	0	1	2	50
Geschikt voor 1 of 2/meer kinderen	0	0	18	0	0	1	0	19
Geschikt voor 2 kinderen	0	0	1	0	0	0	0	1
Geschikt voor 3 kinderen	0	0	1	0	1	0	0	2
Geschikt in hoger beroep	0	0	0	0	0	0	0	0

Verlenging geschiktheidsvonnis	0	3	1	0	0	1	1	6
Automatische verlenging geschiktheidsvonnis	6	24	2	1	0	2	0	35
Totaal	11	67	25	1	1	5	3	113

3.4 Overzicht beslissingen familierechtbank, geschiktheid adoptie van een niet-gekend kind - 2023

Bron: VCA

(1) De kolommen geven de niet-bindende adviezen van de DMO weer, de rijen geven de definitieve beslissingen van de familierechtbanken weer.

Aanvullende onderzoeken

Beslissing familierechtbank	Adviezen Dienst voor Maatschappelijk Onderzoek			
	Negatief	Positief	Uitstel	Totaal
Aanvullend onderzoek	2	3	1	6
Aanvullend onderzoek na uitstel	4	5	9	18
Totaal	6	8	10	24

3.5 Overzicht aanvullende onderzoeken familierechtbank - 2023

Bron: VCA

3.5 Bemiddeling

Na ontvangst van het geschiktheidsvonnis maken kandidaat-adoptanten de keuze voor binnenlandse of interlandelijke adoptie. Voor binnenlandse adoptie sluiten ze een bemiddelingsovereenkomst af met Adoptiehuis. Voor interlandelijke adoptie sluiten ze een bemiddelingsovereenkomst af met één van de drie erkende interlandelijke adoptiediensten (tot 30 juni 2023) of ze kiezen voor zelfstandige adoptie. Bij zelfstandige adoptie onderzoekt en beoordeelt VCA zelf de adoptieprocedure.

De meeste kandidaat-adoptanten doen een beroep op een adoptiedienst voor bemiddeling. In de volgende paragrafen wordt een onderscheid gemaakt tussen bemiddeling door een interlandelijke adoptiedienst (§ 3.5.1), interlandelijke adoptie van een niet-gekend kind zonder bemiddeling of zelfstandige adoptie (§ 3.5.2) en bemiddeling door de binnenlandse adoptiedienst (§ 3.5.3).

3.5.1 Bemiddeling door een interlandelijke adoptiedienst

De interlandelijke adoptiediensten werken samen met door VCA goedgekeurde kanalen. Zoals geschetst in het luik “beleidswerk” waren er tot eind juni 2023 drie interlandelijke adoptiediensten erkend (FIAC-Horizon, Het Kleine Mirakel en Ray of Hope). Vanaf 1 juli 2023 was er geen enkele interlandelijke adoptiedienst meer erkend.

Tot eind juni 2023 konden de interlandelijke adoptiediensten in principe nog nieuwe samenwerkingen opstarten met landen waar nood is aan interlandelijke adoptie, via de procedure voor opstart van een nieuwe adoptiesamenwerking (in het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen wordt hiervoor de term kanaalonderzoek gebruikt). In 2023 werden er geen nieuwe adoptiesamenwerkingen aan VCA voorgesteld door de interlandelijke adoptiediensten, omdat er gekozen werd de bestaande partnerschappen met de landen van herkomst te versterken a.d.h.v. een uitgebreide screening met externe partners zoals ISS en Unicef.

De procedure voor opstart van een nieuwe adoptiesamenwerking was in 2023 in de praktijk dus niet langer van toepassing.

Zoals aangegeven in het luik “beleidswerk” werden in 2023 alle lopende adoptiesamenwerkingen en samenwerkingen in proeffase onderworpen aan een screening, met volgend resultaat:

- De samenwerking met Portugal, Zuid-Afrika, Colombia, Bulgarije, de Filipijnen, Thailand, Chili, Peru en Honduras werd verdergezet.
- De samenwerking met Kazachstan, India, Togo en Hongarije wordt voorlopig verdergezet en zal worden geëvalueerd na een werkbezoek ter plaatse.
- De samenwerking met Burkina Faso werd voor onbepaalde tijd geschorst omwille van de aanhoudende onveiligheidssituatie en humanitaire crisis en zal daarna worden geëvalueerd.
- De samenwerking met Vietnam, Marokko, Haïti en Gambia werd stopgezet.

Eind 2023 waren er in totaal vier positief gescreende landen met een lopende samenwerking, namelijk Portugal, de Filipijnen, Thailand en Zuid-Afrika.

Er waren vijf positief gescreende samenwerkingen in proeffase, namelijk Bulgarije, Colombia, Honduras, Peru en Chili.

Vier landen met een lopende samenwerking zullen worden geëvalueerd na een werkbezoek, namelijk Togo, India, Kazachstan en Burkina Faso (na opheffing van de schorsing).

Met vier landen met een samenwerking in proeffase werd de adoptiesamenwerking stopgezet, namelijk Vietnam, Haïti, Marokko en Gambia.

De landen in proeffase Ghana en Kirgizië en de lopende adoptiesamenwerking met China werden niet onderworpen aan de screening. Voor Kirgizië had het Kleine Mirakel nog geen accreditatie in het land verkregen en voor Ghana had Het Kleine Mirakel de samenwerking zelf stopgezet. Sinds de COVID-19 pandemie is ook de samenwerking met China van Ray of Hope volledig gestopt.

In tabel 3.6 volgt een overzicht van alle samenwerkingen per adoptiedienst eind 2023.

Samenwerkingen per adoptiedienst

	Ray of Hope	Het Kleine Mirakel	FIAC-Horizon
Positief gescreende landen met lopende samenwerking	/	Portugal	de Filipijnen Thailand Zuid-Afrika
Positief gescreende landen in proeffase	/	Bulgarije Colombia	Bulgarije Honduras Peru Chili

Landen met lopende samenwerking te evalueren na werkbezoek	Togo India Burkina Faso (1)	Kazachstan	/
Landen in proeffase te evalueren na werkbezoek	/	/	/
Landen met lopende samenwerking die werden stopgezet	/	/	/
Landen in proeffase die werden stopgezet	Vietnam Haïti Marokko	Gambia	/

3.6 Samenwerkingen volgens fase en adoptiedienst bij VCA - 2023

Bron: VCA

(1) Geschorst omwille van aanhoudende veiligheidsredenen en humanitaire crisis

Het Kleine Mirakel

In 2023 werden er in totaal 8 bemiddelingsovereenkomsten afgesloten, waarvan 4 voor Colombia, 2 voor Hongarije en 2 voor Portugal.

Er waren in totaal 8 plaatsingen in 2023, waarvan 4 uit Portugal, 3 uit Hongarije en 1 uit Bulgarije.

FIAC-Horizon

In 2023 werden er in totaal 2 bemiddelingsovereenkomsten afgesloten, waarvan 1 voor Zuid-Afrika en 1 voor Thailand.

Er waren in totaal 5 plaatsingen in 2023, waarvan 3 uit Thailand en twee uit Zuid-Afrika.

Ray of Hope

In 2023 werd er 1 bemiddelingsovereenkomst afgesloten, voor Marokko.

Er waren in totaal 8 plaatsingen in 2023, waarvan 3 uit Burkina Faso, 3 uit Haïti en telkens 1 uit Togo en Marokko.

Totaal aantal geplaatste kinderen via de interlandelijke adoptiediensten

In 2023 werden 21 kinderen geplaatst in een adoptiegezin in Vlaanderen na bemiddeling door één van de drie interlandelijke adoptiediensten (29 in 2022). Deze kinderen kwamen uit 9 verschillende landen (Bulgarije, Thailand, Burkina Faso, Portugal, Haïti, Hongarije, Zuid-Afrika, Marokko en Togo).

Aantal plaatsingen in Vlaanderen, Wallonië en andere Europese landen

Tabel 3.7 geeft een overzicht van het aantal plaatsingen van 2005 tot 2023 in Vlaanderen, in Wallonië en in een aantal andere aankomstlanden. Cijfers van 2023 hebben we op dit ogenblik enkel voor de Vlaamse en Franse Gemeenschap.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
België																			
Vlaamse Gemeenschap (1)	172	162	176	210	244	205	180	122	73	61	71	62	59	32	28	23	27	29	21
Franse Gemeenschap (1)	299	221	183	154	194	185	175	136	101	96	67	59	60	68	47	30	39	31	33
Aangrenzende landen																			
Duitsland	721	661	783	716	606	513	624	452	288	227	200	196	96	91	85	81	64	81	
Frankrijk	4.136	3.977	3.162	3.270	3.017	3.508	2.003	1.569	1.343	1.069	815	956	685	615	421	244	252	232	
Luxemburg	41	45	23	28	36	32	25	32	17	13	18	19	16	12	31	5	7	13	
Nederland	1.185	816	782	767	682	705	528	488	401	354	304	214	210	156	145	70	75	64	
Scandinavische landen																			

Finland	308	218	176	157	187	160	163	175	141	142	93	58	71	52	67	27	67	57	
Denemarken	586	450	426	395	496	419	338	219	176	124	97	84	79	64	46	23	32	41	
Zweden	1.083	879	800	793	912	728	630	542	450	408	400	259	240	190	170	92	118	98	
Mediterrane landen																			
Italië	2.874	3.188	3.420	3.977	3.964	4.130	4.022	3.106	2.825	2.206	2.216	1.872	1.439	1.394	1.205	669	680	698	
Spanje	5.423	4.472	3.648	3.156	3.006	2.891	2.573	1.669	1.191	824	799	567	531	445	370	195	171	176	
Andere landen																			
Verenigd Koninkrijk	369	363	356	225	200	173	153	120	124	68	58	64	60	71	52	53	53	63	
Ierland	366	313	392	422	307	201	188	117	72	34	82	54	53	41	33	29	11	18	

3.7 Plaatsingen in andere Europese landen in vergelijking met de Vlaamse en Franse Gemeenschap.

Bron: VCA, ACC, ISS Newsletter (November-December 2022) en Selman, P. (2024) *Global Statistics for Intercountry Adoption: Receiving States and States of origin 2004-2022*

(1) Alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst.

Plaatsingen volgens land van herkomst

In 2023 was het land van herkomst met het meest aantal plaatsingen Portugal (4). Verder waren er telkens drie plaatsingen uit Burkina Faso, Haïti, Hongarije en Thailand en waren er 2 plaatsingen uit Zuid-Afrika. Uit Bulgarije, Marokko en Togo was er telkens één plaatsing. In 2023 kreeg VCA de vraag vanuit Nederland om een kind bij kandidaat-adoptieouders in Vlaanderen te plaatsen. Adoptiedienst Het Kleine Mirakel deed in dit kader een matchingsvoorstel en volgde de verdere stappen qua procedure en begeleiding op. Gezien het uitzonderlijke karakter van deze interlandelijke adoptie – er is immers geen structurele adoptiesamenwerking tussen Het Kleine Mirakel en Nederland – werd deze adoptie niet in de cijfers in onderstaande tabellen opgenomen.

In tabel 3.8 staat een overzicht van de geplaatste kinderen uit de verschillende landen, van 2016 tot 2023.

Land van herkomst	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Bulgarije (1)	0	0,0%	0	0,0%	1	3,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	3,6%	1	4,8%
Burkina Faso (1)	1	1,6%	2	3,4%	1	3,1%	4	14,3%	3	13,0%	1	3,7%	3	10,7%	3	14,3%
Chili (1)	1	1,6%	1	1,7%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	7,4%	0	0,0%	0	0,0%
China (1)	1	1,6%	2	3,4%	2	6,3%	1	3,6%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Colombia	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	3,6%	0	0,0%
Ethiopië	6	9,7%	14	23,7%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
de Filipijnen (1)	5	8,0%	6	10,2%	4	12,5%	2	7,1%	3	13,0%	2	7,4%	0	0,0%	0	0,0%
Gambia	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	3,6%	2	8,7%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Ghana	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	3	10,7%	0	0,0%
Guinee (1)	14	22,6%	10	16,9%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Haïti (1)	0	0,0%	0	0,0%	3	9,4%	1	3,6%	2	8,7%	0	0,0%	1	3,6%	3	14,3%
Honduras (1)	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	3,6%	0	0,0%	0	0,0%	1	3,6%	0	0,0%
Hongarije (1)	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	6	22,2%	6	21,4%	3	14,3%
India (1)	4	6,5%	6	10,2%	4	12,5%	2	7,1%	3	13,0%	0	0,0%	3	10,7%	0	0,0%
Kazachstan (1)	0	0,0%	1	1,7%	3	9,4%	4	14,3%	0	0,0%	0	0,0%	1	3,6%	0	0,0%
Marokko	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	4,4%	1	3,7%	0	0,0%	1	4,8%
Nigeria	1	1,6%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Oeganda	11	17,7%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Polen (1)	8	12,9%	4	6,8%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Portugal (1)	1	1,6%	6	10,2%	1	3,1%	8	28,6%	3	13,0%	2	7,4%	1	3,6%	4	19,0%
Thailand (1)	0	0,0%	3	5,1%	4	12,5%	2	7,1%	1	4,4%	7	25,9%	5	17,9%	3	14,3%
Togo (1)	2	3,2%	0	0,0%	0	0,0%	2	7,1%	2	8,7%	1	3,7%	0	0,0%	1	4,8%
de Verenigde Staten (1)	0	0,0%	0	0,0%	1	3,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%

Vietnam (1)	1	1,6%	2	3,4%	4	12,5%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	3,6%	0	0,0%
Zuid-Afrika (1)	6	9,7%	2	3,4%	4	12,5%	0	0,0%	3	13,0%	5	18,5%	2	3,6%	2	9,5%
Totaal	62	100%	59	100%	32	100%	28	100%	23	100%	27	100%	29	100%	21	100%

3.8 Plaatsing volgens land via een erkende adoptiedienst 2016-2023

Bron: VCA

(1) Haags Verdragsland

Plaatsingen volgens land en geslacht

Van de 21 aangekomen kinderen in 2023 waren er 12 jongens en 9 meisjes.

De verdeling per land van herkomst staat vermeld in tabel 3.9.

Herkomstland	Jongens	Meisjes	Totaal
Bulgarije	1	0	1
Burkina Faso	1	2	3
Haiti	1	2	3
Hongarije	1	2	3
Marokko	1	0	1
Portugal	2	2	4
Thailand	3	0	3
Togo	1	0	1
Vietnam	0	0	0
Zuid-Afrika	1	1	2
Totaal	12	9	21

3.9 Plaatsing via een erkende adoptiedienst volgens geslacht - 2023

Bron: VCA

Plaatsingen volgens leeftijd van het kind

De gemiddelde leeftijd van de interlandelijke adoptiekinderen, geplaatst via de adoptiediensten in 2023, op het moment van aankomst in België is 6 jaar.

Dit is een jaar ouder dan de gemiddelde leeftijd in 2022 (4,9 jaar).

De leeftijd van de kinderen is terug te vinden in tabel 3.10.

Leeftijd	Aantal	%
0 jaar	1	4,8%
1 jaar	0	0,0%
2 jaar	3	14,3%
3 jaar	1	4,8%
4 jaar	3	14,3%
5 jaar	4	19,0%
6 jaar	1	4,8%
7 jaar	3	14,3%
8 jaar	2	9,5%
9 jaar	1	4,8%
10 jaar	1	4,8%
11 jaar	0	0,0%
12 jaar	1	4,8%
>12 jaar	0	0,0%
Totaal	21	100,0%

3.10 Leeftijd in volle jaren van alle geplaatste adoptiekinderen via de erkende adoptiediensten op het moment van aankomst in België - 2023

Bron: VCA

Plaatsingen volgens leeftijd en gezinssituatie adoptieouders

De leeftijd van de adoptieouders die een kind uit het buitenland adopteerden, varieerde in 2023 tussen de 32 en de 53 jaar. De grootste groep adoptieouders is tussen 35 en 39 jaar oud. De spreiding in de verschillende leeftijdscategorieën is terug te vinden in tabel 3.11.

Er werden 17 kinderen geadopteerd door een heterokoppel, 1 kind door een alleenstaande vrouw en 3 kinderen door een homokoppel.

Uit tabel 3.12 blijkt dat twee kinderen als eerste en enige kind in een gezin geplaatst werden. Tien kinderen werden samen met een broer en/of zus geadopteerd door een gezin dat nog geen kinderen had. Negen kinderen kwamen terecht in een gezin met reeds aanwezige kinderen.

	Aantal adoptievaders	Aantal adoptiemoeders
25-29 jaar	0	0
30-34 jaar	3	0
35-39 jaar	4	6
40-44 jaar	4	4
45-49 jaar	2	1
50-54 jaar	3	2
> 55 jaar	0	0
Totaal	16	13

3.11 Leeftijd van de adoptievader en -moeder (in volle jaren) op het moment van de plaatsing - 2023

Bron: VCA

Plaats in de kinderrij

	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	2	9,5%
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	10	47,6%
Gezin met (pleeg)kind(eren), plaatsing van 1 of meerdere kinderen als onderste in de kinderrij	9	42,9%
	21	

3.12 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin - 2023

Bron: VCA

Evolutie van interlandelijke adoptie over de jaren heen

Op 1 september 2005 ging een nieuwe adoptiewetgeving in voege. Die wetgeving zorgde ervoor dat vrije adopties niet meer mogelijk waren. Elke adoptieprocedure wordt sindsdien opgevolgd door de overheid.

Tabel 3.13 geeft het aantal kinderen weer dat voor 2006 via bemiddeling van een erkende adoptiedienst in een adoptiegezin geplaatst werd. Dit is slechts een gedeelte van het werkelijke aantal geadopteerden, omdat er geen zicht is op het aantal vrije adopties dat in die jaren in Vlaanderen gerealiseerd werd.

Tabel 3.14 geeft het aantal plaatsingen via een erkende adoptiedienst weer vanaf 2006 tot en met 2023.

Plaatsingen volgens land voor 2006

Herkomstland	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Bolivia		3	5		2	2	1	1						
Bulgarije						4	7	3	2	3	2			
Burundi			2	7		2								
Cambodja											1	20		
Chili	12	2	4	3	3	3		1	1					
China	3	5	2		2	8	10	18	34	29	42	49	64	63
Colombia	17	16	17	16	8	7	10	11	2	3	5	3	1	4
Ecuador	12	12	6	13	6	1	7	4	2	4	3	2	2	
El Salvador								1	1					
Ethiopië					3	1	25	18	31	17	22	29	17	59
de Filipijnen	9	10	13	13	9	15	9	12	19	11	11	9	17	7
Frankrijk			5	5	2	3								
Haïti	9	3		40	40	26	21	11	23	31	29	5		
India	77	68	60	73	66	49	38	36	35	32	18	12	13	10
Moldavië				1	2	3	3	7	2					
Nepal		1	5		1									

Oekraïne						2											
Roemenië	3	13	1		5	7	17	19	15	5	1						
Rusland							4	12	10	7	12	13	10	14			
Rwanda	26	27	4														
Sri Lanka								2	3	3	7	7	3	5			
Thailand								3	1	2	1	5	6	1			
Vietnam				7	23	15	36	24	27	25	28	4					
Zaire				24	3	3											
Zuid-Afrika								1	2	1	5	7	10	9			
Andere	11	12	5		2												
Totaal	176	167	127	202	177	151	188	184	210	173	187	165	143	172			

3.13 Plaatsingen volgens land via de erkende adoptiediensten 1992 - 2005

Bron: VCA

Plaatsingen volgens land sinds 2006

Herkomstland	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bulgarije							2						1				1	1
Burkina Faso						1	1		2		1	2	1	4	3	1	3	3
Chili										4	1	1				2		
China	47	30	8	13	18	12	15	5	4	2	1	2	2	1				
Colombia	3	3	1		3	2											1	
DR Congo										3								
Ethiopië	58	88	97	107	87	102	78	48	18	11	6	14						
de Filipijnen	10	9	6	2	2	5	4	3	7	7	5	6	4	2	3	2		
Gambia										3				1	2			

Ghana																	3	
Guinee								4	3	14	10							
Haïti				3	3			1				3	1	2		1	3	
Honduras													1			1		
Hongarije															6	6	3	
India	15	5	9		10	6	3	2	3	2	4	6	4	2	3		3	
Kazachstan		26	58	86	64	22						1	3	4			1	
Kenia								3										
Marokko						3		1							1	1		1
Nigeria						1					1							
Oeganda								2	2	18	11							
Polen			4	2		12	10		12	10	8	4						
Portugal										1	1	6	1	8	3	2	1	4
Rusland	17	4	8	14														
Sri Lanka	3	2	5	3	3	2												
Thailand	1	2	4	3	3	2	1	3	2	5		3	4	2	1	7	5	3
Togo									1		2			2	2	1		1
de Verenigde Staten													1					
Vietnam											1	2	4				1	
Zuid-Afrika	8	7	10	11	12	10	8	5	5	2	6	2	4		3	5	2	2
Totaal	162	176	210	244	205	180	122	73	61	71	62	59	32	28	23	27	29	21

3.14 Plaatsingen volgens land via de erkende adoptiediensten 2006 - 2023

Bron: VCA

Wachttijd voor interlandelijke adoptie

De gemiddelde wachttijd voor interlandelijke adoptie varieert naargelang het herkomstland. Eerst is er de wachttijd tot aan de kindtoewijzing en daarna kan het nog een tijd duren voordat het kind effectief het gezin ontmoet. De meeste herkomstlanden stellen als voorwaarde dat de adoptieouders na toewijzing een bepaalde tijd, van enkele weken tot enkele maanden, in het land van herkomst doorbrengen. In andere landen van herkomst wordt de adoptie pas maanden na de toewijzing afgerond en kunnen de adoptieouders pas daarna met hun kind naar België afreizen.

In 2023 waren er 31 kindtoewijzingen (27 in 2022) aan 24 kandidaat-adoptiegezinnen, waarvan 1 siblinggroep van 3 kinderen en 5 siblinggroepen van telkens 2 kinderen. Een aantal van die kinderen zal pas in 2024 effectief met hun adoptiegezin naar België kunnen afreizen.

Een wachttijd berekenen kan op veel verschillende manieren. Er kan gerekend worden vanaf aanmelding, vanaf het geschiktheidsvonnis, vanaf ondertekening van de bemiddelingsovereenkomst, vanaf verzending van het dossier naar het betrokken land,...

VCA heeft er de afgelopen jaren steeds voor gekozen om te rekenen vanaf de datum van het geschiktheidsvonnis.

In tabel 3.15 wordt de gemiddelde wachttijd weergegeven die verstrijkt tussen de datum van het geschiktheidsvonnis en de kindtoewijzing in 2023.

Tabel 3.16 toont de wachttijd tussen de datum van het geschiktheidsvonnis en de effectieve datum van plaatsing in 2023.

Er wordt telkens vermeld over hoeveel toewijzingen of plaatsingen het gaat.

Wachttijd kindtoewijzingen

Herkomstland	Wachttijd in maanden	Wachttijd in jaren/maanden	Aantal
Burkina Faso	51	4j.3m.	4
Haïti	24	2j.	3
Hongarije	71	5j.11m.	2
India	42	3j.6m.	4
Marokko	43	3j.7m.	1
Portugal	29	2j. 5m.	2
Thailand	67	5j.7m.	4
Togo	25	2j.1m.	3

Zuid-Afrika	35	2j.11m.	1
Totaal kandidaat-adoptiegezinnen			24

3.15 Wachtijden kindtoewijzingen per land – 2023

Bron: VCA

Wachtijden plaatsingen

Herkomstland	Wachtijd in maanden	Wachtijd in jaren/maanden	Aantal
Bulgarije	109	9j.1m.	1
Burkina Faso	30	2j.6m.	3
Haïti	67	5j.7m.	1
Hongarije	26	2j.2m.	1
Marokko	49	4j.1m.	1
Portugal	34	2j.10m.	3
Thailand	68	5j.8m.	3
Togo	29	2j.5m.	1
Zuid-Afrika	39	3j.3m.	1
Totaal adoptiegezinnen			15

3.16 Wachtijden plaatsingen per land - 2023

Bron: VCA

Kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte

Versillende landen hanteren eigen definities en begrippen voor adoptiekinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte (ook speciale zorgnoden of 'special needs' genoemd). VCA definieert het begrip specifieke zorgnoden op basis van internationaal onderzoek en getoetst aan de ervaring in het Vlaamse werkveld.

We hanteren vijf deelcategorieën, namelijk:

- (1) Siblings (broers en/of zussen);
- (2) Kinderen met medische problemen;

- (3) Kinderen met een extra belastende achtergrond en/of gedragsproblemen;
- (4) Kinderen met een ontwikkelingsstoornis;
- (5) Oudere kinderen (ouder dan 6 jaar).

Er zijn kinderen die tot meerdere categorieën van specifieke zorgnoden behoren, zoals bijvoorbeeld een kind ouder dan 6 jaar met een ontwikkelingsstoornis. Bij deze kinderen is er een cumulatief risico.

VCA en haar partners stellen vast dat de kindprofielen met de jaren complexer worden. De vraag stelt zich waar de grens ligt van kindprofielen en of adoptieouders de draagkracht hebben om hiermee op een adequate manier mee om te gaan, rekening houdend met de beschikbare hulpverlening in Vlaanderen. De haalbaarheid van bepaalde adoptieprojecten vraagt om een kritische reflectie binnen de hele adoptiesector.

In 2021 startten de interlandelijke adoptiediensten het ethisch expertencomité op, met twee verschillende finaliteiten. Enerzijds ondersteunt het expertencomité hen in hun werking, waarbij de adoptiediensten inhoudelijke thema's voorleggen om hun dienstverlening te verbeteren. Anderzijds is er de casusgebonden finaliteit om aanvullend advies te verlenen over de in te schatten zorgnoden van kinderen met specifieke zorgnoden. De experts worden dan gericht benaderd omwille van hun medische en/ of psychosociale expertise en vormen zo een onafhankelijke partij die mee advies kan verlenen in dossiers waarbij specifieke zorgnoden aanwezig zijn. VCA neemt deel aan het ethisch expertencomité. Dit comité kwam in 2023 niet samen, aangezien hier geen ruimte voor was n.a.v. de adoptiehervorming. Wel gaven een aantal experts advies in specifieke dossiers.

In 2023 werden in totaal 15 kinderen met specifieke zorgnoden geplaatst. De tabel hieronder biedt een overzicht per type zorgnood.

Categorie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ouder dan 6 jaar	5	4	3	2	1	2	3		4	4	1	1
Medisch probleem	15	5	4	7	6	5	5	4		1	3	2
Sibling	6	4	8	1		2	4		3		3	1
Extra belastende achtergrond (of gedragsproblemen)	1	3	2	1	6	1						
Ontwikkelingsstoornis	1	3	3	1			1				1	

Ouder dan 6 jaar + sibling	6	2	2	5					1	2	1	2
Ouder dan 6 jaar + extra belastende achtergrond	3	1	2	2	1	2	2			1		
Ouder dan 6 jaar + medisch probleem				1		2		2			2	
Ouder dan 6 jaar + ontwikkelingsstoornis										1	2	
Ouder dan 6 jaar + medisch probleem + extra belastende achtergrond					1	1		1				
Medisch probleem + extra belastende achtergrond	1	1	1				2					
Medisch probleem + ontwikkelingsstoornis	4			4	2	2	1	1			3	
Medisch probleem + sibling + extra belastende achtergrond					1							
Medisch probleem + ontwikkelingsstoornis + extra belastende achtergrond					1							2
Sibling + medisch probleem			3	2	2	1						
Sibling + extra belastende achtergrond	1	2	1	2	2	1				3		
Ontwikkelingsstoornis + extra belastende achtergrond				1				1				
Sibling + ontwikkelingsstoornis + extra belastende achtergrond			1	2						1		
Ouder dan 6 jaar + sibling + extra belastende achtergrond	4	2	2	1	1	2		3	3	1		6
Ouder dan 6 jaar + sibling + ontwikkelingsstoornis				1								
Ouder dan 6 jaar + sibling + medisch probleem + ontwikkelingsstoornis										2		

Ouder dan 6 jaar + ontwikkelingsstoornis + extra belastende achtergrond				1	4			3			1	
Ouder dan 6 jaar + sibling + extra belastende achtergrond + ontwikkelingsstoornis	2		2			4						
Ouder dan 6 jaar + medisch probleem + extra belastende achtergrond + ontwikkelingsstoornis	1			1		1						
Ouder dan 6 jaar + sibling + medisch probleem + extra belastende achtergrond						1		1				
Medisch probleem + sibling + extra belastende achtergrond + ontwikkelingsstoornis	1					1					1	1
Ouder dan 6 jaar + medisch probleem + sibling + extra belastende achtergrond + ontwikkelingsstoornis	1			1		1				1	1	
	52	27	34	36	28	29	18	16	11	17	19	15

Totaal aantal plaatsingen	122	73	61	71	62	59	32	28	23	27	29	21
Percentage special needs t.a.v. totaal aantal plaatsingen	42,6%	37,0%	55,7%	50,7%	45,2%	49,2%	56,3%	57,1%	47,8%	63,0%	65,5%	71,4%

3.17 Overzicht kinderen met een specifieke zorgnoden 2012 - 2023

Bron: VCA

3.5.2 Interlandelijke adoptie van een niet-gekend kind zonder bemiddeling (zelfstandige adoptie)

Kandidaat-adoptanten kunnen ervoor kiezen om een interlandelijke adoptieprocedure te doorlopen zonder bemiddeling van een erkende adoptiedienst. In dit geval spreekt men van een zelfstandige adoptie. De kandidaat-adoptanten stellen een inlichtingendossier samen over het door hen gekozen land.

Wanneer kandidaat-adoptanten aangeven zelfstandig te willen adopteren, kunnen ze eventueel gericht doorstromen naar de voorbereiding. In het kader van deze gerichte doorstroom voert VCA een gesprek met de kandidaat-adoptanten, nadat ze de twee infosessies hebben gevolgd.

Op basis van de aangeleverde informatie voert VCA een onderzoek uit, dat start zodra het geschiktheidsvonnis van de kandidaat-adoptanten beschikbaar is en dus na het doorlopen van de procedure van voorbereiding en maatschappelijk onderzoek.

Het onderzoek neemt in principe maximaal 4 maanden in beslag. Er bestaat de mogelijkheid om de termijn tweemaal, met telkens 2 maanden, te verlengen tot maximaal 8 maanden. De beoordeling van een samenwerking gebeurt op gelijkaardige wijze zoals voorheen bij een adoptiedienst.

Na goedkeuring van de verderzetting van de adoptieprocedure vervult VCA een belangrijke rol in de verdere procedure, onder meer wat betreft de verzending van het ouderdossier naar de bevoegde autoriteiten, het ontvangen van het kinddossier en het matchingsvoorstel, de goedkeuring van het kinddossier en de matching en ten slotte de opmaak van de nodige attesten met het oog op de erkenningsprocedure.

In 2023 voerde VCA één gesprek met nieuwe kandidaat-adoptanten die een zelfstandige adoptie overwogen.

In 2023 ontving VCA drie inlichtingendossiers van zelfstandige adoptanten, met name voor adoptie uit Kroatië, Peru en Roemenië.

De 3 onderzoeken voor zelfstandige adoptie werden goedgekeurd.

Er werden twee nieuwe ouderdossiers verstuurd naar de herkomstlanden Brazilië en Roemenië.

In 2023 ontving VCA een kindtoewijzing uit Roemenië en keurde de kindtoewijzing goed. Er kwam in 2023 één kind in Vlaanderen aan via zelfstandige adoptie uit Roemenië.

Onderzoek zelfstandige interlandelijke adopties	
Inlichtingendossier ontvangen	
Peru	1
Kroatië	1
Roemenië	1
Totaal	3

Onderzoek opgestart	
Kroatië	1
Peru	1
Roemenië	1
Totaal	3
Goedkeuring verderzetting adoptieprocedure na onderzoek	
Kroatië	1
Peru	1
Roemenië	1
Totaal	3
Verzending ouderdossier naar buitenland	
Roemenië	1
Brazilië	1
Totaal	2
Ontvangen kinddossier	
Roemenië	1
Totaal	1
Goedkeuring kindtoewijzing	
Roemenië	1
Totaal	1
Aangekomen kinderen	
Roemenië	1
Totaal	1

3.18 Onderzoek zelfstandige interlandelijke adopties - 2023

Bron: VCA

3.5.3 Bemiddeling door de binnenlandse adoptiedienst

Binnenlandse adoptie gaat over de adoptie van kinderen die in Vlaanderen verblijven en die niet met het oog op adoptie naar Vlaanderen zijn gekomen. Binnenlandse adoptie van een niet-gekend kind gebeurt altijd via bemiddeling van de binnenlandse adoptiedienst Adoptiehuis. De dienst staat in voor begeleiding van de geboorte- of eerste ouders, begeleiding van de kandidaat-adoptanten, bemiddeling en nazorg. In 2023 werden in totaal 20 bemiddelingsovereenkomsten tussen Adoptiehuis en kandidaat-adoptanten afgesloten.

Geplaatste kinderen

In 2023 werden 14 kinderen geplaatst via Adoptiehuis bij 14 gezinnen. Alle kinderen waren op het moment van de plaatsing tussen 0 en 1 jaar oud. Het ging om 7 meisjes en 7 jongens.

Adoptiehuis begeleidt de geboorte- of eerste ouders met het oog op het nemen van een gefundeerde beslissing over de toekomst van hun kind en henzelf. Slechts een beperkt aantal begeleidingen leidt uiteindelijk tot een adoptieplaatsing. Voor het merendeel van de opgestarte begeleidingen wordt een minder ingrijpende oplossing gevonden, zoals het zelf opvoeden van het kind, al dan niet met gezinsondersteuning, via pleegzorg of verblijf in een voorziening voor moeder en kind.

Gezinssituatie

De gemiddelde leeftijd van de adoptievaders die een kind adopteerden via Adoptiehuis was 41,3 jaar (39,3 jaar in 2022) en van de adoptiemoeders 41 jaar (42,3 jaar in 2022).

Van de 14 kinderen kwamen 9 kinderen terecht in een gezin met 2 adoptievaders. Er werden 4 kinderen geplaatst bij een heterokoppel. Er werd ook 1 kind geplaatst bij een alleenstaande adoptievader.

In 2023 werden er in totaal 4 vrouwen adoptiemoeder en 22 mannen adoptievader (cf. tabel 3.20).

Of er al kinderen in het gezin aanwezig waren voor de plaatsing van het adoptiekind, is opgenomen in tabel 3.21.

Geplaatste kinderen via een adoptiedienst

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Geplaatste kinderen	32	29	24	35	25	30	26	23	22	23	29	20	15	16	20	17	14

3.19 Aantal kinderen geplaatst via Adoptiehuis 2007 - 2023

Bron: VCA

Leeftijd van de adoptievader en -moeder

Leeftijd	Aantal adoptievaders	Aantal adoptiemoeders
25-29 jaar	0	0
30-34 jaar	2	1
35-39 jaar	7	1
40-44 jaar	9	1
45-49 jaar	3	0
50-54 jaar	1	1
>55 jaar	0	0
Totaal	22	4

3.20 Leeftijd van de adoptievader en -moeder (in volle jaren) op het moment van plaatsing - 2023

Bron: VCA

Plaats in de kinderrij

	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	7	50%
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	0	0%
Gezin met (pleeg)kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	7	50%
Totaal	14	100%

3.21 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin - 2023

Bron: VCA

3.6 Erkenning en registratie

Na de adoptie van een kind geboren in het buitenland, wordt de adoptiebeslissing ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. De meeste adopties worden uitgesproken in het land van herkomst. De adoptiebeslissing moet echter eerst erkend worden door FCA om ook in België uitwerking te hebben.

Sinds de wet van 31 maart 2019 op de modernisering van de burgerlijke stand stelt FCA geen bewijs van registratie meer op, maar stelt ze een attest van erkenning op voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Die is bevoegd om een akte van adoptie op te stellen op basis van dit erkenningsattest. De akte van adoptie is het materiële bewijs van de erkenning van de adoptie.

In 2023 heeft FCA in 19 omkaderde Nederlandstalige adoptiedossiers een attest van erkenning afgeleverd.

4. ADOPTIE VAN EEN GEKEND KIND

4.1 Intrafamiliale adoptie

Intrafamiliale adoptie is de adoptie van een kind van familie dat in het buitenland woont. Deze adoptieprocedure is van toepassing voor kandidaat-adoptanten die tot in de vierde graad verwant zijn met het te adopteren kind (bijvoorbeeld een neef of nicht) of die voorafgaand aan de adoptie met het kind hebben samengewoond. Voor adoptie van kinderen die verder dan de vierde graad verwant zijn, geldt de gewone adoptieprocedure.

Bij een intrafamiliale adoptie zal de adoptieprocedure meestal zonder tussenkomst van een adoptiedienst verlopen. Het gaat dan ook om een zelfstandige adoptie. VCA begeleidt in dit geval de kandidaat-adoptanten doorheen het proces. De procedure moet altijd bij VCA opgestart worden.

In 2023 registreerde VCA 44 aanmeldingen voor intrafamiliale adoptie.

Aanmeldingen	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Intrafamiliale adoptie	36	33	37	24	33	40	44

4.1 Aantal aanmeldingen voor intrafamiliale adoptie 2017 - 2023

Bron: VCA

4.1.1 Aanmelding en voorbereiding

De kandidaat-adoptanten voor intrafamiliale adoptie melden zich aan bij VCA. Bij aanmelding vullen de kandidaat-adoptanten een vragenlijst in over de situatie van het te adopteren kind. Op basis van deze vragenlijst maakt VCA een eerste inschatting over de haalbaarheid van intrafamiliale adoptie. Indien het erop lijkt dat er geen mogelijkheden zijn voor adoptie, worden kandidaat-adoptanten hier per brief over ingelicht. Wanneer er op basis van de vragenlijst mogelijkheden lijken te zijn, dan worden de kandidaat-adoptanten uitgenodigd voor een individueel gesprek.

Tijdens het individuele gesprek licht VCA de verplichte adoptieprocedure uitvoerig toe en wordt er dieper ingegaan op het specifieke adoptieproject. De kandidaat-adoptanten krijgen een verslag van dit gesprek, waarin een eerste inschatting wordt gemaakt over de haalbaarheid van de geplande adoptie. De adoptabiliteit van het kind, de subsidiariteit van de adoptie en de specifieke situatie in het land van herkomst worden overlopen.

Als op basis van deze informatie blijkt dat het weinig zin heeft om de procedure verder te zetten, omdat er zich problemen zullen voordoen tijdens de procedure, dan worden de kandidaat-adoptanten hierover ingelicht. Zo vermijdt VCA dat er hooggespannen, maar onrealistische verwachtingen ontstaan bij het kind, de familie of de kandidaat-adoptanten. Op basis van de inschatting van VCA beslissen de kandidaat-adoptanten of ze de verdere procedure willen doorlopen of niet.

Als de kandidaat-adoptanten verder willen gaan, dan verwijst VCA hen door naar Steunpunt Adoptie voor een voorbereidingsprogramma van één dag. Hierin wordt vooral aandacht besteed aan de eigenheid van adoptie en de betekenis ervan voor de drie betrokken partijen, met name de geboorte- of eerste ouders, de geadopteerde en de adoptieouders, binnen deze specifieke adoptiecontext. Steunpunt Adoptie organiseert dit programma een paar keer per jaar, rekening houdend met het aantal aanvragen.

In 2023 ontving VCA 44 vragenlijsten voor intrafamiliale adoptie. 22 kandidaat-adoptanten kwamen op individueel gesprek bij VCA.

De voorbereiding door Steunpunt Adoptie werd in 2023 4 keer georganiseerd, afwisselend in Gent en Antwerpen. 11 gezinnen namen deel en ontvingen een attest.

4.1.2 Maatschappelijk onderzoek en geschiktheid

Na ontvangst van het voorbereidingsattest, dienen de kandidaat-adoptanten een verzoekschrift in om geschikt verklaard te worden bij de familierechtbank. Net zoals bij de adoptie van een niet-gekend kind, voert de DMO in opdracht van de familierechtbank dit onderzoek uit. In 2023 werden 10 tussenvonnissen uitgesproken, waarin een dergelijk (aanvullend) maatschappelijk onderzoek bevolen werd (9 in 2022).

In 2023 voerde MOA vzw 11 maatschappelijke onderzoeken uit in het kader van een intrafamiliale adoptie. Na ontvangst van het advies van de DMO, is het aan de familierechtbank om een beslissing te nemen of de kandidaten al dan niet geschikt zijn om te adopteren. Bij een positieve beslissing ontvangen de kandidaat-adoptanten een geschiktheidsvonnis.

Geschiktheidsvonnissen intrafamiliale adoptie

Type vonnis	Aantal
Geschikt voor 1 kind	2
Geschikt voor 2 kinderen	2
Geschikt voor 1 of 2 kinderen	1
Geschikt, specifiek kind	5
Geschikt, 2 specifieke kinderen	2
Niet geschikt	1
Totaal	13

4.2 Aantal en type vonnissen voor intrafamiliale adopties - 2023

Bron: VCA

Sommige kandidaat-adoptanten leven onbewust de Belgische regelgeving niet na door een adoptie te laten uitspreken in het land van herkomst voordat ze geschikt verklaard zijn. Voor deze kandidaat-adoptanten bestaat de mogelijkheid om de adoptie te regulariseren. Dit betekent dat FCA in uitzonderlijke omstandigheden de kandidaat-adoptanten de toestemming kan geven om de Belgische adoptieprocedure (voorbereiding, maatschappelijk onderzoek en geschiktheidsvonnis) toch op te starten ook al is er al een vonnis uitgesproken in het land van herkomst. Na de geschiktheidsprocedure kan FCA de adoptie toch erkennen. Dit is alleen mogelijk in het kader van intrafamiliale adopties die aan strikte voorwaarden voldoen.

FCA vroeg in 2023 geen advies aan VCA omtrent de subsidiariteit en adoptabiliteit van reeds geadopteerde kinderen.

4.1.3 Onderzoek intrafamiliale adoptie en verdere procedure

Intrafamiliale adoptie is een vorm van zelfstandige adoptie, waarbij VCA net als bij andere zelfstandige adopties een onderzoek uitvoert. De aanpak bij intrafamiliale adoptie is deels verschillend.

Wanneer kandidaat-adoptanten na het gesprek met VCA beslissen om verder te gaan, kan VCA al starten met een voorbereidend onderzoek van de adoptieprocedure in het betrokken land. Op die manier wordt er tijd gewonnen zodat het kind snel zijn familie in België kan vervoegen indien de adoptie wordt toegestaan. Het eigenlijke onderzoek en de beoordeling van de adoptiesamenwerking kunnen pas starten nadat het geschiktheidsvonnis werd uitgesproken.

In 2023 startte VCA voor 8 intrafamiliale adoptiedossiers een onderzoek op na ontvangst van het geschiktheidsvonnis, met name voor de landen Niger, de Filipijnen (2), Sierra Leone, Kirgizstan, Centraal-Afrikaanse Republiek, Brazilië en Ghana.

De onderzoeken van Ghana, Niger, de Filipijnen, Sierra Leone, Kirgizstan, Centraal-Afrikaanse Republiek en Brazilië werden positief beoordeeld in 2023. Eén onderzoek van de Filipijnen, opgestart in 2023, werd nog niet afgerond.

Er werden nog 2 onderzoeken, opgestart in 2022, afgerond, met name Ghana en Guinee die positief werden beoordeeld.

VCA heeft in 2023 zes ouderdossiers opgestuurd voor intrafamiliale adoptie: 3 naar Guinee, 1 naar Ghana, 1 naar Kirgizstan en 1 naar de Filipijnen.

VCA ontving in 2023 vijf kinddossiers. Drie kinddossiers kwamen uit Guinee, waarvan er 2 werden goedgekeurd en 1 werd afgekeurd. VCA ontving 1 dossier uit Togo en 1 dossier uit Kameroen, die beide werden goedgekeurd.

In 2023 kwamen er 1 kind via intrafamiliale adoptie aan in Vlaanderen uit Togo.

Intrafamiliale adoptie	
Onderzoek opgestart (na geschiktheidsvonnis)	
Niger	1
De Filipijnen	2
Sierra Leone	1
Kirgizstan	1
Centraal Afrikaanse Republiek	1
Brazilië	1
Ghana	1
Totaal	8
Verzonden ouderdossiers	
Guinee	3
Ghana	1
Kirgizstan	1
De Filipijnen	1
Totaal	6
Ontvangen kinddossiers	
Guinee	3
Togo	1
Kameroen	1
Totaal	5
Goedkeuring kindtoewijzing	
Guinee	2
Togo	1

Kameroen	1
Totaal	4
Weigering kindtoewijzing	
Guinee	1
Totaal	1
Aangekomen kinderen	
Togo	1
Totaal	1

4.3 Overzicht van intrafamiliale adoptiedossiers die door VCA behandeld werden - 2023

Bron: VCA

4.1.4 Overleg internationale jeugdbescherming

In 2021 werd een werkgroep internationale jeugdbescherming of kafala opgestart, met als doelstelling te komen tot een betere samenwerking rond concrete dossiers betreffende adoptie en internationale kafala. De werkgroep kwam in 2023 viermaal samen en heeft zich gebogen over vier specifieke dossiers waarbij advies werd verleend aan de Vlaamse centrale autoriteit in de zin van het Haags Kinderbeschermingsverdrag van 1996.

4.2 Binnenlandse adoptie van een gekend kind

Bij binnenlandse adoptie van een gekend kind gaat het over adoptie van een kind dat door de kandidaat-adoptanten vooraf al gekend is, zoals bijvoorbeeld een stiefkind, een pleegkind of een kind van familie, dat zich voor de adoptie al in België bevindt. Het kan ook gaan over adoptie van een biologisch eigen kind, bijvoorbeeld adoptie door de biologische vader die zijn kind niet tijdig bij de ambtenaar van burgerlijke stand erkend heeft of waarbij een andere man (in plaats van de biologische vader) het kind erkend heeft.

4.2.1 Aanmelding en voorbereiding

Het aantal kandidaat-adoptanten dat zich in 2023 heeft aangemeld voor een binnenlandse adoptie van een gekend kind (189 aanmeldingen) is licht gestegen ten opzichte van 2022 (173 aanmeldingen).

Aanmeldingen bij VCA

	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Binnenlandse adoptie gekend kind	188	100	181	100	190	100	188	100	186	100	238	100	173	100	189	100
<i>Waarvan</i>																
- <i>stiefouder hetero</i>	156	82,9	152	83,98	146	76,84	147	78,19	147	79,03	175	73,53	143	82,7	149	78,8
- <i>stiefouder holebi</i>	9	4,9	8	4,42	9	4,74	15	7,98	9	4,84	6	2,52	4	2,3	8	4,2
- <i>gekend kind (pleegkind, draagmoeders, ...)</i>	8	4,2	12	6,63	20	10,53	13	6,91	18	9,68	39	16,39	21	12,1	21	11,1
- <i>kind van familie (kleinkind, neef, nicht, ...)</i>	15	7,9	7	3,87	12	6,31	13	6,91	12	6,45	18	7,56	5	2,9	11	5,8
- <i>eigen kind</i>			2	1,1	3	1,58	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

4.4 Aantal aanmeldingen binnenlandse adoptie gekend kind - 2023

Bron: VCA

Steunpunt Adoptie organiseert de voorbereiding van kandidaat-adoptanten die een gekend kind wensen te adopteren. In 2023 gingen er 11 voorbereidingsgroepen door, waarvan 2 fysiek in Brussel en 9 online. In totaal namen 168 gezinnen (koppels of alleenstaanden) deel aan de voorbereiding.

Aantal voorbereidingen voor de binnenlandse adoptie van een gekend kind

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Adoptie gekend kind	284	376	295	401	282	363	240	178	97	164	164	163	163	213	167	168

4.5 Afgeronde voorbereidingen binnenlandse adoptie gekend kind 2008 - 2023

Bron: VCA

4.2.2 Verzoekschrift adoptie met mogelijk maatschappelijk onderzoek

Na ontvangst van het voorbereidingsattest dienen de kandidaat-adoptanten een verzoekschrift tot adoptie in bij de familierechtbank. Bij een adoptie gekend kind is er al een sociaal-affectieve band tussen de kandidaat-adoptieouder en het betrokken kind. Het maatschappelijk onderzoek naar de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten is omwille van deze band niet steeds verplicht. De familierechter oordeelt hierover en beslist of het onderzoek al dan niet nodig is. Een adoptie van een gekend kind kan dus ook zonder maatschappelijk onderzoek plaatsvinden.

In 2023 ontving MOA vzw via VCA 14 opdrachten van de familierechtbank in het kader van een adoptie gekend kind (15 in 2022). MOA vzw gaf 8 positieve en 4 negatieve adviezen en 2 adviezen tot uitstel.

Via het aanmeldingsformulier voor binnenlandse adoptie van een gekend kind ontvangt VCA de gegevens van de geboorte- of eerste ouder(s). Vervolgens stuurt VCA hun gegevens door naar Adoptiehuis. Adoptiehuis nodigt de geboorte- of eerste ouder(s) uit voor een informatiegesprek over de gevolgen van adoptie voor hen als ouder en voor het kind, alsook over hun mogelijkheden, rechten en plichten. Dit gesprek is niet verplicht, maar wordt wel steeds aangeboden om de geboorte- of eerste ouders te begeleiden bij het nemen van een geïnformeerde beslissing. Adoptiehuis verstuurd in 2023 37 brieven met een uitnodiging voor een gesprek (80 brieven in 2022). Op 9 uitnodigingen werd ingegaan, doorgaans door de biologische ouder(s) maar in sommige gevallen gebeurt dit ook door advocaten, consultants, voogden van minderjarigen of andere betrokken partijen.

In opdracht van de familierechtbank kan Adoptiehuis een maatschappelijk onderzoek uitvoeren wanneer de geboorte- of eerste ouders weigeren in te stemmen met de adoptie. Adoptiehuis krijgt die opdracht via VCA. Adoptiehuis onderzoekt de motivatie voor de weigering van de geboorte- of eerste ouders en contacteert hen hierover schriftelijk met een uitnodiging voor een gesprek. In 2023 voerde Adoptiehuis 13 dergelijke maatschappelijke onderzoeken uit (12 in 2022). Het is aan de familierechtbank om op basis van het adviesverslag van Adoptiehuis een beslissing te nemen of de adoptie al dan niet kan doorgaan.

Sinds 2020 doet Adoptiehuis ook onderzoek naar het belang van het kind om geadopteerd te worden. Tijdens deze onderzoeken gaat Adoptiehuis, indien mogelijk, in gesprek met het kind en met de verschillende betrokken contexten. Aan de hand van deze gesprekken wordt er nagegaan of een kind al dan niet adoptabel is. Adoptiehuis maakt op basis van alle gevoerde gesprekken een verslag op, als advies voor de familierechtbank. Het is aan de familierechtbank om hierin een definitieve beslissing te nemen. In 2023 werd bij 4 gezinnen een maatschappelijk onderzoek rond adoptabiliteit gevoerd (2 in 2022), waarbij de adoptabiliteit van 5 kinderen werd onderzocht.

Tot slot doet Adoptiehuis ook onderzoek naar de adopteerbaarheid van een Belgisch kind voor interlandelijke adoptie. In 2023 werd in dit kader geen enkele opdracht gegeven.

Adoptievonnissen

VCA wordt niet systematisch op de hoogte gehouden van ieder adoptievonnis naar aanleiding van een verzoekschrift tot adoptie van een gekend kind in Vlaanderen. Daarom is het onmogelijk om een precies cijfer te geven van het aantal kinderen dat in 2023 via deze adoptieprocedure geadopteerd werd.

De tekst van het Haags Adoptieverdrag (Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie - 's-Gravenhage, 29 mei 1993) is te raadplegen op https://assets.hcch.net/upload/text33_nl.pdf

Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA)

Hallepoortlaan 27

1060 Brussel

02 533 14 76/77